

กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2 5 6 4

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม
ตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก

AGRI- MAP

YASOTHON
จังหวัดยโสธร

คำนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการเกษตรที่มีพลวัตค่อนข้างสูง และมีผลกระทบต่อประชากรจำนวนมาก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ตระหนักถึงการนำระบบข้อมูลข่าวสารที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรได้มีการเข้าถึงที่สะดวกโดยเฉพาะเกษตรกร จึงได้มอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลักจัดทำ “แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก (Agri-Map)” ของแต่ละจังหวัดขึ้น

Agri-Map คือ แผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์ โดยบูรณาการข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือบริหารจัดการการเกษตรไทยอย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกพื้นที่ มีการปรับข้อมูลให้ทันสมัย และพัฒนาเพิ่มความสะดวกการใช้งานให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลโดยง่าย พร้อมความสามารถติดตามข้อมูลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องและรอบด้าน ครอบคลุมการนำไปใช้ประโยชน์ทุกด้านที่สำคัญเป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้กับข้อมูลด้านการเกษตร ซึ่งสามารถตอบโจทย์การช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรในรายพื้นที่ ได้เป็นอย่างดี ใช้งานบนคอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ต ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านหน้าเว็บไซต์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ www.moac.go.th/a4policy-alltype-391191791794 หรือ <https://agri-map-online.moac.go.th/> ซึ่งจะมีเอกสารคู่มือการใช้ให้ศึกษาและสามารถดาวน์โหลดได้

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของแต่ละจังหวัดสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น โครงการ 1 ตำบล 1 กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning by Agri-Map) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการ Smart Farmer เป็นต้น และยังเป็นข้อมูลกลางในการปฏิบัติงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป

รูปเล่มเอกสารแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม จังหวัดยโสธร
<http://www.ldd.go.th/Agri-Map/Data/NE/yst.pdf>

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	ก
สารบัญตาราง	ข
สารบัญภาพ	ค
แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของจังหวัด “ยโสธร”	
1. ข้อมูลทั่วไป	1
2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก	4
2.1 ข้าว	5
2.2 มันสำปะหลัง	10
2.3 อ้อยโรงงาน	14
2.4 ยางพารา	18
3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด	22
4. แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ	23
เอกสารอ้างอิง	27
ภาคผนวก	29

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดยโสธร	3
ตารางที่ 2	พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของจังหวัดยโสธร	5
ตารางที่ 3	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวรายอำเภอ จังหวัดยโสธร	7
ตารางที่ 4	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว	9
ตารางที่ 5	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของมันสำปะหลังรายอำเภอ จังหวัดยโสธร	11
ตารางที่ 6	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตมันสำปะหลัง	13
ตารางที่ 7	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของอ้อยโรงงานรายอำเภอ จังหวัดยโสธร	15
ตารางที่ 8	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตอ้อยโรงงาน	17
ตารางที่ 9	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของยางพารารายอำเภอ จังหวัดยโสธร	19
ตารางที่ 10	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตยางพารา	21
ตารางผนวกที่ 1	ข้อมูลตำบลจำแนกรายอำเภอ จังหวัดยโสธร	31
ตารางผนวกที่ 2	พื้นที่ชลประทานจังหวัดยโสธรจำแนกรายอำเภอ ตำบล	38
ตารางผนวกที่ 3	ระดับน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดยโสธร	38
ตารางผนวกที่ 4	พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล	39
ตารางผนวกที่ 5	กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จังหวัดยโสธร	40
ตารางผนวกที่ 6	ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร จังหวัดยโสธร	41
ตารางผนวกที่ 7	โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตร จังหวัดยโสธร	41

สารบัญภาพ

	หน้า	
ภาพที่ 1	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินกันทรวิชัย	33
ภาพที่ 2	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินธวัชบุรี	34
ภาพที่ 3	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินมหาสารคาม	35
ภาพที่ 4	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินปทุมธานี	36
ภาพที่ 5	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินภูพาน	37
ภาพที่ 6	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดยโสธร	42
ภาพที่ 7	พื้นที่เพาะปลูกข้าวบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดยโสธร	42
ภาพที่ 8	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจมันสำปะหลัง จังหวัดยโสธร	42
ภาพที่ 9	พื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดยโสธร	42
ภาพที่ 10	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจอ้อยโรงงาน จังหวัดยโสธร	42
ภาพที่ 11	พื้นที่เพาะปลูกอ้อยโรงงานบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดยโสธร	42
ภาพที่ 12	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจยางพารา จังหวัดยโสธร	42
ภาพที่ 13	พื้นที่เพาะปลูกยางพาราบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดยโสธร	42

1. ข้อมูลทั่วไป

จังหวัดยโสธร มีพื้นที่ประมาณ 4,161.664 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,601,040 ไร่ ตั้งอยู่จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วย 9 อำเภอ 79 ตำบล (ตารางผนวกที่ 1) มีจำนวนประชากร 534,500 คน (กรมการปกครอง, 2563)

1.1 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	จังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดมุกดาหาร
ทิศใต้	ติดต่อ	จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	จังหวัดอำนาจเจริญและจังหวัดอุบลราชธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	จังหวัดร้อยเอ็ด

1.2 ภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดยโสธร มีรูปร่างคล้ายพระจันทร์เสี้ยว พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง มีพื้นที่ราบเรียบหรือราบเรียบสลับกับพื้นที่แบบลูกคลื่นลอนลาดถึงลอนชัน พบพื้นที่ลุ่มและที่ดอนอยู่ทั่ว ๆ ไป มีความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 125-150 เมตร

1) **ที่ราบสูง** ทางตอนเหนือบริเวณอำเภอเลิงนกทาและกุดชุม บางส่วนเป็นภูเขาโดยเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาภูพาน แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำชี ลำเซบาย ห้วยโพง และลำยง

2) **ที่ราบลุ่ม** ทางตอนกลางและตอนใต้เป็นที่ราบลุ่มต่ำสลับกับสันดินริมน้ำ มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ ได้แก่ แม่น้ำชี และขนาดกลาง ได้แก่ ลำน้ำยัง ลำทวน ไหลผ่าน มีหนอง บึง ลำห้วย และแหล่งน้ำขนาดเล็กอยู่ทั่วไป

1.3 ภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของจังหวัดยโสธรเป็นแบบร้อนชื้นหรือภูมิอากาศแบบทุ่งหญ้าสะวันนา (Aw) ตามการแบ่งเขตภูมิอากาศแบบเคิปปิน ได้รับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนเข้าปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูหนาว ทำให้จังหวัดยโสธรมีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไป และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดพามวลอากาศชื้นจากทะเลและมหาสมุทรเข้าปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดู ทำให้มีฝนตกชุกทั่วไป แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนจัดในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่มรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเอากความชื้นจากทะเลและมหาสมุทรมาปกคลุมประเทศไทย ทำให้อากาศเริ่มชุ่มชื้น และมีฝนตกชุกตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม และฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุมประเทศไทย อากาศโดยทั่วไปหนาวเย็นและแห้ง หนาวจัดในบางวัน อากาศหนาวมากที่สุดในเดือนมกราคม มีอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 32.3 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 22.5 องศาเซลเซียส

1.4 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินของจังหวัดยโสธร แบ่งตามภูมิสัณฐาน ลักษณะทางธรณีวิทยา และ วัตถุประสงค์กำเนิดดิน ได้ดังนี้

1) ที่ราบน้ำท่วมถึง (Flood plain) ที่ราบริมแม่น้ำหรือลำธาร หน้าฝนหรือหน้าน้ำ มักมีน้ำท่วมเป็นครั้งคราว เป็นสภาพพื้นที่ที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพา และมีตะกอนเพิ่มมากขึ้นหลังน้ำท่วม แบ่งเป็น

(1) สันดินริมน้ำ (Levee) เป็นที่ดอน เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพาบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ เป็นสันนูนขนานไปกับริมฝั่งแม่น้ำ การระบายน้ำค่อนข้างดีถึงดี เนื้อดินค่อนข้างหยาบ อาทิ ชุดดินชุมพลบุรี (Chp)

(2) ที่ลุ่มหลังสันดินริมน้ำ (Back Swamp, Basin) เป็นที่ลุ่มน้ำขังอยู่ระหว่างสันดินริมน้ำกับตะพักลำน้ำหรือด้านข้างหุบเขา การระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลว ดินลึกมาก เนื้อดินเหนียวละเอียด สีเทาและน้ำตาลปนเทา อาทิ ชุดดินกันทรวิชัย (Ka)

2) ที่ราบตะกอนน้ำพา (Alluvial plain) เป็นบริเวณที่ได้รับอิทธิพลของแม่น้ำหรือลำน้ำสาขา วัตถุประสงค์กำเนิดดินเป็นตะกอนน้ำพา (Alluvium) มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบขนาดใหญ่สองฝั่งแม่น้ำ แต่ละฝั่งอาจมีที่ราบแบบขั้นบันไดหรือตะพักได้หลายระดับ ได้แก่ ตะพักลำน้ำระดับต่ำ (Low Terrace) เป็นที่ลุ่ม มีสภาพพื้นที่ราบเรียบ ดินลึกมาก เนื้อดินอาจเป็นดินเหนียวละเอียดถึงดินทรายแปงละเอียด สีเทา น้ำตาลปนเทา และน้ำตาล มีจุดประสีต่าง ๆ การระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลว เช่น ชุดดินธวัชบุรี (Th) ชุดดินหนองบุญมาก (Nbn) เป็นต้น

3) พื้นเกือบราบ (Peneplain) เป็นภูมิลักษณะของพื้นผิวดินภายหลังการกร่อน เกิดจากการผุพังด้วยกระบวนการกร่อนทำลายโดยน้ำ ทำให้พื้นที่สูงเดิมซึ่งขรุขระและสูงต่ำแตกต่างกันมาก มีระดับต่ำลงจนมีลักษณะคล้ายลูกคลื่นลอนลาดหรือพื้นที่เกือบราบ วัตถุประสงค์กำเนิดดินเกิดจากการผุพังสลายตัวอยู่กับที่หรือเคลื่อนย้ายมาในระยะทางไม่ไกล ดินจึงมีลักษณะเด่นตามวัตถุประสงค์กำเนิดหรือหินที่รองรับอยู่ด้านล่างและระดับการพัฒนาตัวของดิน แบ่งเป็น

(1) พื้นที่แบบราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย การระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลวในบริเวณที่ราบลุ่มหรือที่ราบ หรือตามร่องระหว่างที่ดอนหรือเนิน เนื้อดินส่วนใหญ่มีทรายปน มีสีเทาหรือน้ำตาลปนเทา พบจุดสีต่าง ๆ ถัดขึ้นมาบริเวณพื้นที่ที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีสีน้ำตาล น้ำตาลปนเหลือง และเหลือง และมีจุดประสีเทาค่อนข้างชัดเจน โดยเฉพาะในช่วงตอนบนเนื่องจากการขังน้ำ พบจุดประสีเหลือง น้ำตาล หรือแดงในดินล่าง มีการระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงดีปานกลาง อาจพบชั้นดินเหนียวในตอนล่างของหน้าตัด และอาจพบชั้นลูกรังในช่วงที่เปลี่ยนจากเนื้อดินหยาบเป็นเนื้อดินละเอียด ค่าปฏิกริยาดินในสนามส่วนใหญ่เป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง เช่น ชุดดินโนนแดง (Ndg) ชุดดินละหานทราย (Lah) เป็นต้น

(2) พื้นที่ลูกคลื่นลอนลาด ลูกคลื่นลอนชัน และเนินเขา ดินลึกและลึกปานกลาง เนื้อดินมีทรายปน ได้แก่ ดินร่วนเหนียวปนทราย ดินร่วนปนทราย ดินทรายปนดินร่วน สีน้ำตาล น้ำตาลปนแดง อาจพบจุดประสีต่าง ๆ ลูกรัง และเศษหินปะปนในตอนล่างของหน้าตัดดิน ดินมีการระบายน้ำค่อนข้างดีถึงดี เช่น ชุดดินมหาสารคาม (Msk) ชุดดินพระทองคำ (Ptk) เป็นต้น

4) ที่ลาดเชิงเขา (Piedmont) เขา (Hill) และภูเขา (Mountain) มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงเนินเขา ที่เกิดจากการที่หินผุพังสลายตัวอยู่กับที่หรือถูกเคลื่อนย้ายโดยแรงโน้มถ่วงของโลกในระยะทางใกล้ๆ และถูกควบคุมด้วยลักษณะของโครงสร้างทางธรณีวิทยา ส่วนใหญ่พบหินปะปนในหน้าตัดดินและลอยหน้า จังหวัดยโสธรพบพื้นที่พัฒนาจากหินทราย ดินมีการระบายน้ำตั้งแต่ดีปานกลางถึงค่อนข้างมากเกินไป สีนํ้าตาล น้ำตาลปนเหลือง เหลือง น้ำตาลปนแดง เหลืองปนแดง จนถึงสีแดง เนื้อดินมีทรายปนอย่างชัดเจน บางบริเวณพบเศษหินปะปนในหน้าตัดดินหรือบนผิวดิน ค่าปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด เช่น ชุดดินปักธงชัย (Ptc) ชุดดินภูพาน (Pu) เป็นต้น ซึ่งได้แสดงรายละเอียดของชุดดินที่พบมากของจังหวัดยโสธร ในภาพที่ 1 - 5

1.5 สภาพการใช้ที่ดิน

สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดยโสธร จากฐานข้อมูลแผนที่สภาพการใช้ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดยโสธร

ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	143,498	5.52
พื้นที่เกษตรกรรม	2,060,386	79.20
พื้นที่นา	1,465,754	56.34
พืชไร่	306,682	11.79
ไม้ยืนต้น	276,652	10.63
ไม้ผล	6,974	0.27
พืชสวน	1,207	0.05
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	2,551	0.10
พืชน้ำ	28	-
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	511	0.02
เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	27	-
พื้นที่ป่าไม้	194,518	7.48
พื้นที่น้ำ	77,771	3.00
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	124,867	4.80
รวม	2,601,040	100.00

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน, 2562

1.6 พื้นที่ชลประทาน

จังหวัดยโสธรมีเนื้อที่ชลประทาน 104,961.88 ไร่ (ร้อยละ 4.06 ของพื้นที่จังหวัด) กระจายอยู่ใน 4 อำเภอ มีอ่างเก็บน้ำที่สำคัญ 3 อ่าง มีศักยภาพในการเก็บกักน้ำได้รวม 63.7 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่ชลประทานมีความสำคัญในการพิจารณาเพิ่มศักยภาพการผลิตที่เหมาะสม (ตารางผนวกที่ 2 และตารางผนวกที่ 3)

1.7 เขตปฏิรูปที่ดิน

จังหวัดยโสธรมีเนื้อที่เขตปฏิรูปที่ดิน 582,679 ไร่ (ร้อยละ 22.40 ของพื้นที่จังหวัด) โดยอำเภอที่มีพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเลิงนกทา อำเภอกุดชุม อำเภอเมืองยโสธร อำเภอทรายมูล อำเภอป่าดัว อำเภอไทยเจริญ อำเภอคำเขื่อนแก้ว อำเภอมหาชนะชัย และอำเภอค้อวัง ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 4)

1.8 การขึ้นทะเบียนเกษตรกร

จากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร จังหวัดยโสธร มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ทั้งหมดในปี 2563 จำนวน 125,616 ราย รวมพื้นที่ 1,565,180 ไร่ สำหรับพื้นที่ดำเนินการแต่ละกิจกรรมรวมกันมากกว่า 500 ไร่ มีจำนวน 13 กิจกรรม และกิจกรรมที่มีพื้นที่ปลูกมาก ได้แก่ ข้าวนาปี มันสำปะหลังโรงงาน ข้าวนาปรัง ยางพารา ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 5)

ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพรจากฐานข้อมูลกลาง (Farmer One) ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เกษตรกรได้ขึ้นทะเบียนปลูกพืชสมุนไพรในจังหวัดยโสธร มีเนื้อที่ 43 ไร่ เกษตรกร 7 ราย มีพืชสมุนไพรหลัก 2 ชนิด ได้แก่ กระเจี๊ยบแดง และกฤษณา (ตารางผนวกที่ 6)

1.9 ที่ตั้งโรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตร

จังหวัดยโสธรมีแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่สำคัญ จำนวน 55 แห่ง และที่ตั้งโรงงานทางการเกษตร 51 แห่ง (ตารางผนวกที่ 7)

2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญพิจารณาจากพืชที่มีพื้นที่ปลูกมากและมีมูลค่าการส่งออกหรือแปรรูป โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศพืชเศรษฐกิจ 13 ชนิดพืช ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรดโรงงาน ลำไย เงาะ ทุเรียน มังคุด มะพร้าว และกาแฟ จากพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจดังกล่าว กรมพัฒนาที่ดินได้กำหนดระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกรายจังหวัด โดยวิเคราะห์จากสภาพพื้นที่ ลักษณะของดิน ปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำชลประทาน ร่วมกับการจัดการพื้นที่และลักษณะรายพืช โดยแบ่งระดับความเหมาะสมเป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง แต่พบข้อจำกัดบางประการซึ่งสามารถบริหารจัดการได้

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีข้อจำกัดบางประการของดินและน้ำ ส่งผลให้การผลิตพืชให้ผลตอบแทนต่ำ การใช้พื้นที่ต้องใช้ต้นทุนสูงในการจัดการ และมีความเสี่ยงจากน้ำท่วมและขาดน้ำ

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

จังหวัดยโสธร มีพื้นที่พืชเศรษฐกิจสำคัญที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรก ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน และยางพารา (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของจังหวัดยโสธร

พืชเศรษฐกิจ	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละของพื้นที่เกษตรกรรม
1. ข้าว	1,468,239	71.26
2. มันสำปะหลัง	131,339	6.37
3. อ้อยโรงงาน	102,930	5.00
4. ยางพารา	102,742	4.99

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th>, 2564

2.1 ข้าว

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดยโสธร เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร ทำให้มีผลผลิตทางการเกษตรโดยเฉพาะข้าวอินทรีย์เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 3 และภาพที่ 6 - 7)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกข้าว

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 92,823 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.91 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอมหาชนะชัย 42,500 ไร่ อำเภอเมืองยโสธร 20,208 ไร่ และอำเภอดำเนินแก้ว 10,525 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 588,706 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.81 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอเมืองยโสธร 136,025 ไร่ อำเภอดำเนินแก้ว 99,918 ไร่ และอำเภอเลิงนกทา 88,775 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 649,322 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 27.36 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอเลิงนกทา 192,259 ไร่ อำเภอดำเนินแก้ว 102,240 ไร่ และอำเภอมหาชนะชัย 92,207 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 1,041,684 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกข้าวในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 38,539 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 41.52 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากอยู่ในอำเภอมหาชนะชัย 31,922 ไร่ และอำเภอเลิงนกทา 6,617 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 519,772 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 88.29 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากอยู่ในอำเภอเมืองยโสธร 124,155 ไร่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว 95,646 ไร่ และอำเภอเลิงนกทา 63,381 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 585,966 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 90.24 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย พบมากอยู่ในอำเภอเลิงนกทา 169,722 ไร่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว 92,621 ไร่ และอำเภอมหาชนะชัย 84,856 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 323,962 ไร่

3) พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกข้าวแต่ยังไม่มีมีการปลูกพิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับปลูกข้าว และพื้นที่เพาะปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่า จังหวัดมุกดาหารมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 123,218 ไร่ โดยกระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ อำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองยโสธร 32,078 ไร่ รองลงมา ได้แก่ อำเภอเลิงนกทา 25,394 ไร่ อำเภอมหาชนะชัย 15,899 ไร่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว 14,797 ไร่ ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 54,284 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 58.48 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอเมืองยโสธร 20,208 ไร่ อำเภอมหาชนะชัย 10,578 ไร่ และอำเภอคำเขื่อนแก้ว 10,525 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 68,934 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 11.71 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเลิงนกทา 25,394 ไร่ อำเภอเมืองยโสธร 11,870 ไร่ และอำเภอกุตุชุม 8,928 ไร่

ตารางที่ 3 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวรายอำเภอ จังหวัดยโสธร

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
กุฉุขุม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	58,992	48,108	208,836	315,936
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสม ต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	50,064	38,559	101,734	190,357
			(84.87%)	(80.15%)	(48.71%)	(60.25%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	8,928	-	-	8,928
			(15.13%)			(2.83%)
ค้อวัง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,622	30,419	59,316	27,032	118,389
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสม ต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	28,277	56,680	4,982	89,939
			(92.96%)	(95.56%)	(18.43%)	(75.97%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,622	2,142	-	-	3,764
		(100.00%)	(7.04%)			(3.18%)
คำเขื่อน แก้ว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	10,525	99,918	102,240	125,779	338,462
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสม ต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	95,646	92,621	21,654	209,921
			(95.72%)	(90.59%)	(17.22%)	(62.02%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	10,525	4,272	-	-	14,797
		(100.00%)	(4.28%)			(4.37%)
ทรายมูล	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,979	28,631	24,491	76,143	133,244
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสม ต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	26,523	21,843	38,465	86,831
			(92.64%)	(89.19%)	(50.52%)	(65.17%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,979	2,108	-	-	6,087
		(100.00%)	(7.36%)			(4.57%)
ไทย เจริญ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	27,241	57,756	81,374	166,371
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสม ต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	21,435	57,011	19,747	98,193
			(78.69%)	(98.71%)	(24.27%)	(59.02%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	5,806	-	-	5,806
			(21.31%)			(3.49%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
ป่าดง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	7,372 (100.00%)	51,198 (100.00%)	32,443 (100.00%)	91,447 (100.00%)	182,460 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	48,105 (93.96%)	27,138 (83.65%)	34,497 (37.72%)	109,740 (60.14%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	7,372 (100.00%)	3,093 (6.04%)	-	-	10,465 (5.74%)
มหา ชนะชัย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	42,500 (100.00%)	67,507 (100.00%)	92,207 (100.00%)	56,633 (100.00%)	258,847 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	31,922 (75.11%)	62,186 (92.12%)	84,856 (92.03%)	4,612 (8.14%)	183,576 (70.92%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	10,578 (24.89%)	5,321 (7.88%)	-	-	15,899 (6.14%)
เมือง ยโสธร	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	20,208 (100.00%)	136,025 (100.00%)	40,502 (100.00%)	200,061 (100.00%)	396,796 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	124,155 (91.27%)	37,536 (92.68%)	89,700 (44.84%)	251,391 (63.36%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	20,208 (100.00%)	11,870 (8.73%)	-	-	32,078 (8.08%)
เลิง นกทา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	6,617 (100.00%)	88,775 (100.00%)	192,259 (100.00%)	174,379 (100.00%)	462,030 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	6,617 (100.00%)	63,381 (71.40%)	169,722 (88.28%)	8,571 (4.92%)	248,291 (53.74%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	25,394 (28.60%)	-	-	25,394 (5.50%)
รวม จังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	92,823 (100.00%)	588,706 (100.00%)	649,322 (100.00%)	1,041,684 (100.00%)	2,372,535 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	38,539 (41.52%)	519,772 (88.29%)	585,966 (90.24%)	323,962 (31.10%)	1,468,239 (61.88%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	54,284 (58.48%)	68,934 (11.71%)	-	-	123,218 (5.19%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่า พื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าว คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกยางพารา (S3) 13,452 ไร่ พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง (S3) 7,017 ไร่ และพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน (S3) 279 ไร่ (ตารางที่ 4) แต่เนื่องจากนโยบายของคณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการข้าวต้องการรักษาคุณภาพผลผลิตข้าว ดังนั้นควรพิจารณาปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

ตารางที่ 4 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว

อำเภอ	ยางพารา (ไร่)			มันสำปะหลัง (ไร่)			อ้อยโรงงาน (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม	S3	N	รวม
กุดชุม	123	-	123	509	-	509	-	-	-
ค้อวัง	-	-	-	52	-	52	-	-	-
คำเขื่อนแก้ว	22	-	22	223	-	223	-	-	-
ทรายมูล	1,972	-	1,972	300	-	300	-	-	-
ไทยเจริญ	63	-	63	323	-	323	-	-	-
ป่าดัว	117	-	117	276	-	276	150	-	150
มหาชนะชัย	-	-	-	64	-	64	-	-	-
เมืองยโสธร	10,715	-	10,715	2,614	-	2,614	129	-	129
เลิงนกทา	440	-	440	2,656	-	2,656	-	-	-
รวม	13,452	-	13,452	7,017	-	7,017	279	-	279

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกข้าวในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้น สามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือ พื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกข้าว ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของจังหวัด พบมากอยู่ในอำเภอมหาชนะชัย และอำเภอเลิงนกทา

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือ พื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกข้าว เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง และแหล่งน้ำ พบมากอยู่ในอำเภอเมืองยโสธร อำเภอคำเขื่อนแก้ว และอำเภอเลิงนกทา

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น ทำการเกษตรผสมผสานหรือพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า โดยพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.2 มั่นสำปะหลัง

มั่นสำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดมุกดาหารในลำดับที่ 2 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 5 และภาพที่ 8 - 9)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกมั่นสำปะหลัง

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่เหมาะสมสูง (S1) 39,426 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.66 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอเมืองยโสธร 15,496 ไร่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว 5,944 ไร่ และอำเภอป่าติ้ว 5,589 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 923,964 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 38.93 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอเลิงนกทา 288,386 ไร่ อำเภอไทยเจริญ 132,232 ไร่ และอำเภอกุดชุม 118,092 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 7,670 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.32 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอเลิงนกทา 3,086 ไร่ อำเภอเมืองยโสธร 2,605 ไร่ และอำเภอกุดชุม 588 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 1,401,869 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกมั่นสำปะหลังในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 10,116 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.66 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากอยู่ในอำเภอเมืองยโสธร 4,734 ไร่ อำเภอเมืองป่าติ้ว 3,300 ไร่ และอำเภอทรายมูล 1,067 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 113,864 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.32 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากอยู่ในอำเภอคำเขื่อนแก้ว 27,851 ไร่ อำเภอเลิงนกทา 23,373 ไร่ และอำเภอกุดชุม 15,412 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 7,203 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 93.91 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย พบมากอยู่ในอำเภอเลิงนกทา 2,738 ไร่ อำเภอเมืองยโสธร 2,605 ไร่ และอำเภอกุดชุม 588 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 156 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกมั่นสำปะหลังแต่ยังไม่มี การปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับปลูกมั่นสำปะหลัง และพื้นที่เพาะปลูก มั่นสำปะหลังในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่า จังหวัดมุกดาหารมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือ ในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 839,410 ไร่ โดยกระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ อำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเลิงนกทา 265,016 ไร่ รองลงมา ได้แก่ อำเภอไทยเจริญ 122,542 ไร่ อำเภอกุดชุม 103,419 ไร่ และอำเภอ เมืองยโสธร 88,539 ไร่ ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 29,310 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 74.34 ของพื้นที่ ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอเมืองยโสธร 10,762 ไร่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว 5,923 ไร่ และอำเภอมหาชนะชัย 4,892 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 810,100 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 87.68 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเลิงนกทา 265,013 ไร่ อำเภอไทยเจริญ 122,542 ไร่ และอำเภอกุดชุม 102,680 ไร่

ตารางที่ 5 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของมันสำปะหลังรายอำเภอ จังหวัดยโสธร

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
กุดชุม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	872 (100.00%)	118,092 (100.00%)	588 (100.00%)	196,411 (100.00%)	315,963 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสม ต่าง ๆ (ปลูกจริง)	133 (15.25%)	15,412 (13.05%)	588 (100.00%)	-	16,133 (5.11%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	739 (84.75%)	102,680 (86.95%)	-	-	103,419 (32.73%)
ค้อวัง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,046 (100.00%)	20,730 (100.00%)	52 (100.00%)	96,562 (100.00%)	118,390 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสม ต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	1,366 (6.59%)	52 (100.00%)	-	1,418 (1.20%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,046 (100.00%)	19,364 (93.41%)	-	-	20,410 (17.24%)
คำเขื่อน แก้ว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	5,944 (100.00%)	109,455 (100.00%)	223 (100.00%)	222,882 (100.00%)	338,504 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสม ต่าง ๆ (ปลูกจริง)	21 (0.35%)	27,851 (25.45%)	223 (100.00%)	-	28,095 (8.30%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	5,923 (99.65%)	81,604 (74.55%)	-	-	87,527 (25.86%)
ทรายมูล	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	4,723 (100.00%)	32,395 (100.00%)	299 (100.00%)	95,826 (100.00%)	133,243 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสม ต่าง ๆ (ปลูกจริง)	1,067 (22.59%)	5,277 (16.29%)	299 (100.00%)	-	6,643 (4.99%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,656 (77.41%)	27,118 (83.71%)	-	-	30,774 (23.10%)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
ไทยเจริญ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	132,232 (100.00%)	478 (100.00%)	33,693 (100.00%)	166,403 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	9,690 (7.33%)	359 (75.10%)	21 (0.06%)	10,070 (6.05%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	122,542 (92.67%)	-	-	122,542 (73.64%)
ป่าต้ว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	5,589 (100.00%)	93,927 (100.00%)	275 (100.00%)	82,756 (100.00%)	182,547 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	3,300 (59.04%)	10,540 (11.22%)	275 (100.00%)	-	14,115 (7.73%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,289 (40.96%)	83,387 (88.78%)	-	-	85,676 (46.93%)
มหาชนะชัย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	4,990 (100.00%)	41,904 (100.00%)	64 (100.00%)	212,035 (100.00%)	258,993 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	98 (1.96%)	11,289 (26.94%)	64 (100.00%)	-	11,451 (4.42%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	4,892 (98.04%)	30,615 (73.06%)	-	-	35,507 (13.71%)
เมืองยโสธร	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	15,496 (100.00%)	86,843 (100.00%)	2,605 (100.00%)	291,848 (100.00%)	396,792 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	4,734 (30.55%)	9,066 (10.44%)	2,605 (100.00%)	-	16,405 (4.13%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	10,762 (69.45%)	77,777 (89.56%)	-	-	88,539 (22.31%)
เลิงนกทา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	766 (100.00%)	288,386 (100.00%)	3,086 (100.00%)	169,856 (100.00%)	462,094 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	763 (99.61%)	23,373 (8.10%)	2,738 (88.72%)	135 (0.08%)	27,009 (5.84%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3 (0.39%)	265,013 (91.90%)	-	-	265,016 (57.35%)
รวมจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	39,426 (100.00%)	923,964 (100.00%)	7,670 (100.00%)	1,401,869 (100.00%)	2,372,929 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	10,116 (25.66%)	113,864 (12.32%)	7,203 (93.91%)	156 (0.01%)	131,339 (5.53%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	29,310 (74.34%)	810,100 (87.68%)	-	-	839,410 (35.37%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่า พื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกมันสำปะหลัง คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 352,489 ไร่ และพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน (S3) 1,360 ไร่ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตมันสำปะหลัง

อำเภอ	ข้าว (ไร่)			อ้อยโรงงาน (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
กุดชุม	21,233	22,667	43,900	468	-	468
ค้อวัง	1,364	2,581	3,945	-	-	-
คำเขื่อนแก้ว	5,939	14,342	20,281	-	-	-
ทรายมูล	3,330	4,379	7,709	-	-	-
ไทยเจริญ	51,429	19,805	71,234	210	-	210
ป่าดัว	15,226	30,786	46,012	517	-	517
มหาชนะชัย	4,391	2,071	6,462	-	-	-
เมืองยโสธร	4,643	17,794	22,437	55	-	55
เลิงนกทา	122,017	8,492	130,509	110	-	110
รวม	229,572	122,917	352,489	1,360	-	1,360

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกมันสำปะหลังต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้น สามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือ พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกมันสำปะหลังที่สำคัญของจังหวัด พบมากอยู่ในอำเภอเมืองยโสธร อำเภอเมืองป่าดัว และอำเภอทรายมูล

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือ พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกมันสำปะหลัง เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง แหล่งน้ำ เป็นต้น พบมากอยู่ในอำเภอคำเขื่อนแก้ว อำเภอเลิงนกทา และอำเภอกุดชุม

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกมันสำปะหลัง มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า เป็นต้น ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อพร้อมด้วย

2.3 อ้อยโรงงาน

อ้อยโรงงานเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดมุกดาหารในลำดับที่ 3 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 7 และภาพที่ 10 - 11)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 2,598 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.10 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอมหาชนะชัย 2,077 ไร่ อำเภอเลิงนกทา 519 ไร่ และอำเภอคำเขื่อนแก้ว 2 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 813,329 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 34.27 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอเลิงนกทา 290,030 ไร่ อำเภอไทยเจริญ 117,170 ไร่ และอำเภอกุดชุม 114,414 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 159,658 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.72 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอเมืองโสธร 48,220 ไร่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว 40,026 ไร่ และอำเภอไทยเจริญ 16,388 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 1,397,330 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดินได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 2 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.08 ของพื้นที่ศักยภาพสูง อยู่ในอำเภอเลิงนกทา

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 100,100 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.31 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากอยู่ในอำเภอเลิงนกทา 62,020 ไร่ อำเภอไทยเจริญ 16,841 ไร่ และอำเภอกุดชุม 16,056 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 2,259 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.41 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย พบมากอยู่ในอำเภอกุดชุม 679 ไร่ อำเภอป่าดัว 676 ไร่ และอำเภอเลิงนกทา 372 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 569 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกอ้อยโรงงานแต่ยังไม่มี การปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับปลูกอ้อยโรงงาน และพื้นที่เพาะปลูกอ้อยโรงงานในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่า จังหวัดมุกดาหารมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 715,825 ไร่ โดยกระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ อำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเลิงนกทา 228,527 ไร่ รองลงมา ได้แก่ อำเภอไทยเจริญ 100,329 ไร่ อำเภอกุดชุม 95,358 ไร่ อำเภอป่าดัว 83,633 ไร่ ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 2,596 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 99.92 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอมหาชนะชัย 2,077 ไร่ อำเภอเลิงนกทา 517 ไร่ และอำเภอคำเขื่อนแก้ว 2 ไร่ ตามลำดับ

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 713,229 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 87.69 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเลิงนกทา 228,010 ไร่ อำเภอไทยเจริญ 100,329 ไร่ และอำเภอกุดชุม 95,358 ไร่

ตารางที่ 7 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของอ้อยโรงงานรายอำเภอ จังหวัดยโสธร

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
กุดชุม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	111,414 (100.00%)	12,074 (100.00%)	192,465 (100.00%)	315,953 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	16,056 (14.41%)	679 (5.62%)	5 (n.s.)	16,740 (5.30%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	95,358 (85.59%)	-	-	95,358 (30.18%)
ค้อวัง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	9,912 (100.00%)	11,858 (100.00%)	96,619 (100.00%)	118,389 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	9,912 (100.00%)	-	-	9,912 (8.37%)
คำเขื่อนแก้ว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2 (100.00%)	74,489 (100.00%)	40,026 (100.00%)	223,988 (100.00%)	338,505 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2 (100.00%)	74,489 (100.00%)	-	-	74,491 (22.01%)
ทรายมูล	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	36,069 (100.00%)	344 (100.00%)	96,832 (100.00%)	133,245 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	874 (2.42%)	36 (10.47%)	-	910 (0.68%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	35,195 (97.58%)	-	-	35,195 (26.41%)
ไทยเจริญ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	117,170 (100.00%)	16,388 (100.00%)	32,844 (100.00%)	166,402 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	16,841 (14.37%)	264 (1.61%)	18 (0.05%)	17,123 (10.29%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	100,329 (85.63%)	-	-	100,329 (60.29%)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
ป่าดู่	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	87,871	11,066	83,611	182,548
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	4,238	676	-	4,914
			(4.82%)	(6.11%)		(2.69%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	83,633	-	-	83,633
			(95.18%)			(45.81%)
มหาชนะชัย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,077	33,010	11,643	212,262	258,992
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,077	33,010	-	-	35,087
		(100.00%)	(100.00%)			(13.55%)
เมืองยโสธร	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	53,364	48,220	295,214	396,798
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	71	232	-	303
			(0.13%)	(0.48%)		(0.08%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	53,293	-	-	53,293
			(99.87%)			(13.43%)
เลิงนกทา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	519	290,030	8,039	163,495	462,083
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	2	62,020	372	546	62,940
		(0.39%)	(21.38%)	(4.63%)	(0.33%)	(13.62%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	517	228,010	-	-	228,527
		(99.61%)	(78.62%)			(49.46%)
รวมจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,598	813,329	159,658	1,397,330	2,372,915
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	2	100,100	2,259	569	102,930
		(0.08%)	(12.31%)	(1.41%)	(0.04%)	(4.34%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,596	713,229	-	-	715,825
		(99.92%)	(87.69%)			(30.17%)

หมายเหตุ: n.s. คือ มีจำนวนน้อยมากไม่มีความสำคัญทางสถิติ

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่า พื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกอ้อยโรงงาน คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 304,398 ไร่ และพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน (N) 2,126 ไร่ (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตอ้อยโรงงาน

อำเภอ	ข้าว (ไร่)			ปาล์มน้ำมัน (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
กุดชุม	21,292	19,640	40,932	-	483	483
ค้อวัง	1,364	213	1,577	-	-	-
คำเขื่อนแก้ว	5,892	6,283	12,175	-	5	5
ทรายมูล	3,334	4,294	7,628	-	86	86
ไทยเจริญ	51,447	7,174	58,621	-	300	300
ป่าติ้ว	15,220	25,478	40,698	-	547	547
มหาชนะชัย	4,395	621	5,016	-	19	19
เมืองยโสธร	4,633	8,396	13,029	-	40	40
เลิงนกทา	121,511	3,211	124,722	-	646	646
รวม	229,088	75,310	304,398	-	2,126	2,126

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกอ้อยโรงงานต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้น สามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือ พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกอ้อยโรงงาน ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกอ้อยโรงงานที่สำคัญของจังหวัด โดยอยู่ในอำเภอเลิงนกทา

พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือ พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกอ้อยโรงงาน เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง แหล่งน้ำ เป็นต้น พบมากอยู่ในอำเภอเลิงนกทา อำเภอไทยเจริญ และอำเภอกุดชุม

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกอ้อยโรงงาน มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า เป็นต้น ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.4 ยางพารา

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดมุกดาหารในลำดับที่ 4 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 9 และภาพที่ 12 - 13)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกยางพารา

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 2,598 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.10 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอมหาชนะชัย 2,077 ไร่ อำเภอเลิงนกทา 519 ไร่ และอำเภอคำเขื่อนแก้ว 2 ไร่ ตามลำดับ

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 1,649,447 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 69.53 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอเลิงนกทา 358,141 ไร่ อำเภอกุดชุม 255,077 ไร่ และอำเภอเมืองยโสธร 228,080 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 15,219 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.64 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน พบมากอยู่ในอำเภอเมืองยโสธร 10,678 ไร่ อำเภอทรายมูล 1,966 ไร่ และอำเภอเลิงนกทา 1,462 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 705,457 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกยางพาราในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดินได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 88,526 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.37 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากอยู่ในอำเภอเลิงนกทา 35,282 ไร่ อำเภอกุดชุม 14,717 ไร่ และอำเภอเมืองยโสธร 12,119 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 13,715 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 90.12 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย พบมากอยู่ในอำเภอเมืองยโสธร 10,678 ไร่ อำเภอทรายมูล 1,966 ไร่ และอำเภอเลิงนกทา 566 ไร่

(3) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 501 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกยางพาราแต่ยังไม่มีมีการปลูกพิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับปลูกยางพารา และพื้นที่เพาะปลูกยางพาราในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่า จังหวัดมุกดาหารมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 1,563,519 ไร่ โดยกระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ อำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเลิงนกทา 323,378 ไร่ รองลงมาได้แก่ อำเภอกุดชุม 240,360 ไร่ อำเภอคำเขื่อนแก้ว 218,416 ไร่ อำเภอเมืองยโสธร 215,961 ไร่ ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 2,598 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 100.00 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอมหาชนะชัย 2,077 ไร่ และอำเภอเลิงนกทา 519 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 1,560,921 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 94.63 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเลิงนกทา 322,859 ไร่ อำเภอกุดชุม 240,360 ไร่ และอำเภอคำเขื่อนแก้ว 218,414 ไร่

ตารางที่ 9 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของยางพารารายอำเภอ จังหวัดยโสธร

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
กุดชุม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	255,077 (100.00%)	905 (100.00%)	59,990 (100.00%)	315,972 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	14,717 (5.77%)	304 (33.59%)	-	15,021 (4.75%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	240,360 (94.23%)	-	-	240,360 (76.07%)
ค้อวัง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	82,828 (100.00%)	-	35,562 (100.00%)	118,390 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	18 (0.02%)	-	-	18 (0.02%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	82,810 (99.98%)	-	-	82,810 (69.95%)
คำเขื่อนแก้ว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2 (100.00%)	223,404 (100.00%)	22 (100.00%)	115,077 (100.00%)	338,505 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	4,990 (2.23%)	22 (100.00%)	-	5,012 (1.48%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2 (100.00%)	218,414 (97.77%)	-	-	218,416 (64.52%)
ทรายมูล	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	100,431 (100.00%)	1,966 (100.00%)	30,840 (100.00%)	133,237 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	5,495 (5.47%)	1,966 (100.00%)	-	7,461 (5.60%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	94,936 (94.53%)	-	-	94,936 (71.25%)
ไทยเจริญ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	138,781 (100.00%)	70 (100.00%)	27,551 (100.00%)	166,402 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	9,216 (6.64%)	63 (90.00%)	10 (0.04%)	9,289 (5.58%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	129,565 (93.36%)	-	-	129,565 (77.86%)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ป่าดู่	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	121,543	116	60,856	182,515
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	6,494	116	-	6,610
			(0.02%)	(100.00%)		(0.02%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	115,049	-	-	115,049
			(99.98%)			(69.95%)
มหาชนะชัย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,077	141,162	-	115,753	258,992
		(100.00%)	(100.00%)		(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	195	-	-	195
			(0.14%)			(0.08%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,077	140,967	-	-	143,044
		(100.00%)	(99.86%)			(55.23%)
เมืองยโสธร	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	228,080	10,678	157,856	396,614
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	12,119	10,678	-	22,797
			(5.31%)	(100.00%)		(5.75%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	215,961	-	-	215,961
			(94.69%)			(54.45%)
เลิงนกทา	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	519	358,141	1,462	101,972	462,094
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	35,282	566	491	36,339
			(9.85%)	(38.71%)	(0.48%)	(7.86%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	519	322,859	-	-	323,378
		(100.00%)	(90.15%)			(69.98%)
รวมจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,598	1,649,447	15,219	705,457	2,372,721
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง)	-	88,526	13,715	501	102,742
			(5.37%)	(90.12%)	(0.07%)	(4.33%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,598	1,560,921	-	-	1,563,519
		(100.00%)	(94.63%)			(65.90%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่า พื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกยางพารา คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 912,995 ไร่ พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน (S3) 1,744 ไร่ และพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน (N) 2,853 (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตยางพารา

อำเภอ	ข้าว (ไร่)			อ้อยโรงงาน (ไร่)			ปาล์มน้ำมัน (ไร่)		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม	S3	N	รวม
กุดชุม	38,694	102,078	140,772	649	-	649	-	758	758
ค้อวัง	56,882	4,999	61,881	-	-	-	-	-	-
คำเขื่อนแก้ว	92,949	21,731	114,680	-	-	-	-	11	11
ทรายมูล	21,920	38,600	60,520	36	-	36	-	97	97
ไทยเจริญ	57,209	19,815	77,024	264	-	264	-	302	302
ป่าติ้ว	27,233	34,618	61,851	528	-	528	-	752	752
มหาชนะชัย	85,157	4,628	89,785	-	-	-	-	19	19
เมืองยโสธร	37,668	90,014	127,682	104	-	104	-	93	93
เลิงนกทา	170,310	8,490	178,800	163	-	163	-	821	821
รวม	588,022	324,973	912,995	1,744	-	1,744	-	2,853	2,853

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกยางพาราต่อไป เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิต และได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกยางพาราในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้น สามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกยางพาราในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือ พื้นที่ปลูกยางพาราในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกยางพารา เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง แห้งน้ำ เป็นต้น พบมากอยู่ในอำเภอเลิงนกทา อำเภอกุดชุม และอำเภอเมืองยโสธร

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกยางพารามีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า เป็นต้น ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อพร้อมด้วย

3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด

3.1 ข้าวเจ้าหอมมะลิปลอดภัยและอินทรีย์ โดยมีพื้นที่ปลูกอยู่ในพื้นที่อำเภอกุตุชุม อำเภอมหาชนะชัย และอำเภอค้อวัง ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรทำนาโนสำเภา อำเภอกุตุชุม กลุ่มเกษตรกรทำนาบากเรือ อำเภอมหาชนะชัย สหกรณ์เกษตรอินทรีย์เลิงนกทา - ไทยเจริญ จำกัด อำเภอเลิงนกทา กลุ่มเกษตรกรข้าวคุณค่าชวานาคุณธรรม อำเภอป่าติ้ว กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมธรรมชาติหนองยอ อำเภอกุตุชุม กลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อสังคมโนนยาง อำเภอกุตุชุม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์และข้าวอินทรีย์บ้านคำครตา อำเภอทรายมูล สหกรณ์เกษตรอินทรีย์แท่นรัก จำกัด อำเภอเมืองยโสธร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรรมธรรมชาติยั่งยืนน้ำอ้อม อำเภอค้อวัง และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวคุณค่าชวานาคุณธรรม อำเภอป่าติ้ว ซึ่งมีการส่งไปจำหน่ายต่างประเทศตามมาตรฐานที่ผู้สั่งซื้อกำหนด ในอนาคตของการปลูกข้าวหอมมะลิปลอดภัยและข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของจังหวัดยโสธร มีโอกาสขยายเพิ่มขึ้น เพราะความน่าเชื่อถือในคุณภาพของข้าวที่ดำเนินมา และประชาชนทุกชาติต้องการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย (สำนักงานจังหวัดยโสธร, 2564)

3.2 พืชสมุนไพร ด้วยนโยบายของรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนแนวคิด BCG (Bio-Circular-Green Economy) หรือ เศรษฐกิจชีวภาพในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ พืชสมุนไพรเป็นเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจ เนื่องจากเป็นแหล่งของสารสำคัญที่นำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การแพทย์ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และเครื่องสำอาง จึงสนับสนุนให้พืชสมุนไพรเป็นพืชทางเลือกในปี 2564 โดยดำเนินการภายใต้ตลาดนำการผลิต และหากทิศทางของตลาดสมุนไพรขยายตัวเพิ่มมากขึ้น จะช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพรมีรายได้และความมั่นคงในการดำรงชีพ จากฐานข้อมูล Agri-Map Online จังหวัดยโสธรมีพื้นที่ศักยภาพที่สามารถส่งเสริมให้ปลูกขมิ้นชัน

ขมิ้นชัน เป็นพืชปลูกง่าย ชอบแสงแดดจัด และมีความชื้นสูง ชอบดินร่วนซุย มีการระบายน้ำดี ไม่ชอบน้ำขัง เกษตรกรสามารถปลูกขมิ้นชันแซมในสวนเป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ และมีรายได้ระหว่างรอการเติบโตของยางพาราหรือปาล์มน้ำมัน โดยพื้นที่จังหวัดยโสธรมีพื้นที่ศักยภาพในการปลูกขมิ้นชันที่ระดับความเหมาะสมสูง (S1) 185,695 ไร่ กระจายอยู่ในทุกอำเภอของจังหวัดยโสธร โดยอำเภอเลิงนกทามีพื้นที่ศักยภาพในการปลูกขมิ้นชันมากที่สุด รองลงมาคือ อำเภอไทยเจริญ อำเภอเมืองยโสธร อำเภอค้อวัง อำเภอมหาชนะชัย อำเภอป่าติ้ว อำเภอทรายมูล อำเภอกุตุชุม และอำเภอค้อวัง ตามลำดับ

4 แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ

4.1 ข้าว

1) **พื้นที่ปลูกข้าวที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่ มีเนื้อที่ 38,539 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอมหาชนะชัยและอำเภอลำทะเมนชัย พื้นที่ทั้ง 2 อำเภอ ตั้งอยู่ในเขตชลประทาน ซึ่งคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดสมควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดิน เพื่อสงวนให้เป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของจังหวัด และมีการบริหารจัดการน้ำชลประทาน การจัดการดิน ปุ๋ย พันธุ์ข้าว โดยรวมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่ พัฒนาต่อยอดครบวงจรการตลาดในและต่างประเทศการแปรรูปแหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) เนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง การปลูกพืชหลังนาจะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และเป็นการปรับปรุงบำรุงดิน ทั้งนี้ภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกร โดยแนะนำว่าพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการปลูกข้าวจึงไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น หากข้าวราคาไม่ดีถ้าต้องการเปลี่ยนชนิดพืชควรเป็นพืชไร่ เพื่อที่ว่าในอนาคตจะได้กลับมาทำนาได้อีก

2) **พื้นที่ปลูกข้าวที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่ มีเนื้อที่ 519,772 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเมืองยโสธร อำเภอคำเขื่อนแก้ว และอำเภอลำทะเมนชัย เป็นพื้นที่ปลูกข้าวที่มีข้อจำกัดไม่มากนัก เกษตรกรยังคงปลูกข้าวได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาขาดน้ำในบางช่วงของการเพาะปลูก ควรสนับสนุนด้านการบริหารจัดการน้ำ เช่น ชลประทาน จะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ปัญหาการทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นจะลดลง และพื้นที่ในเขตนี้มีความเหมาะสมสำหรับการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรแม่นยำ หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นต้น และภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกร โดยแนะนำว่าไม่ควรปรับเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น หากข้าวราคาไม่ดี และหากต้องการปรับเปลี่ยนการผลิตควรเปลี่ยนเป็นพืชไร่ เพื่อในอนาคตยังสามารถกลับมาทำนาได้อีก

3) **พื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกข้าวอยู่ประมาณกว่า 5 แสนไร่ ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้เนื่องจากเป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดิน ปรับปรุงบำรุงดิน สนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสม และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกข้าว และเกษตรกรปลูกพืชชนิดอื่นทดแทน เช่น มันสำปะหลัง ยางพารา อ้อยโรงงาน ทั้งนี้หากพืชที่ปลูกเป็นพืชไร่ และในอนาคตข้าวราคาดี เกษตรกรอาจกลับมาปลูกข้าวได้เหมือนเดิม แต่หากเป็นไม้ผลหรือไม้ยืนต้น การกลับมาปลูกข้าวอาจเป็นเรื่องยาก ควรส่งเสริมในเรื่องของการทำเกษตรรูปแบบอื่น เช่น ทำการเกษตรแบบผสมผสานทดแทนในพื้นที่ดังกล่าว

4.2 มั่นสำปะหลัง

1) **พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกมันสำปะหลังอยู่ มีเนื้อที่ 10,116 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอเมืองยโสธร อำเภอเมืองปทุม อำเภอทรายมูล อำเภอเลิงนกทา และกระจายตัวในพื้นที่เล็ก ๆ ในอำเภอกุดชุม อำเภอมหาชนะชัย และอำเภอคำเขื่อนแก้ว ตามมาตรการยุทธศาสตร์มันสำปะหลัง 2564 - 2567 เน้นให้เกษตรกรเข้าถึงพันธุ์มันสำปะหลังต้านทานโรคใบด่างมันสำปะหลัง (Cassava Mosaic Disease: CMD) ให้เชื้อแป้งสูง และมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ไม่ต่ำกว่า 5 ตัน ภายในปี 2567 โดยเน้นการเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลัง และลดต้นทุนการผลิตในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง เร่งหาแนวทางแก้ไขปัญหารโรคโคนเน่าหัวเน่า และโรคใบด่างมันสำปะหลัง ส่งเสริมการทำระบบน้ำหยดในพื้นที่ที่มีศักยภาพ การปรับปรุงบำรุงดิน การใส่ปุ๋ยที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ทำการวิเคราะห์คุณภาพดินอยู่เสมอ ส่งเสริมเกษตรกรแปรรูปมันสำปะหลังเบื้องต้นเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น การแปรรูปมันเส้นสะอาด สร้างความร่วมมือระหว่างเกษตรกรและโรงงาน เพื่อวางแผนการชุดของเกษตรกร ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวในช่วงอายุ และระยะเวลาที่เหมาะสม ใช้ท่อนพันธุ์ที่ต้านทานโรค และให้ผลผลิตสูง เข้าร่วมโครงการเกษตรแปลงใหญ่ และส่งเสริมให้เกษตรกรเป็น Smart Farmer

2) **พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกมันสำปะหลังอยู่ มีเนื้อที่ 113,864 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอคำเขื่อนแก้ว อำเภอเลิงนกทา และอำเภอกุดชุม เกษตรกรยังคงปลูกมันสำปะหลังได้ผลดี จึงต้องพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ในเรื่องของคุณภาพดิน และทำการตรวจวิเคราะห์คุณภาพดินอยู่เสมอ ส่งเสริมให้มีการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ซึ่งอาจต้องใช้ปุ๋ยสังเคราะห์ สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเกษตรกรในการจัดการพื้นที่ การปลูก การดูแลรักษา การป้องกันโรค แมลงศัตรูพืช และการเก็บเกี่ยว ส่งเสริมการใช้ท่อนพันธุ์ที่ต้านทานโรค และให้ผลผลิตสูง พัฒนาระบบน้ำหยดและการใช้น้ำจากแหล่งน้ำในพื้นที่ ให้มีการใช้ประโยชน์กับมันสำปะหลังให้มากที่สุด ส่งเสริมเกษตรกรแปรรูปมันสำปะหลังเบื้องต้นเพื่อเพิ่มมูลค่า เช่น การแปรรูปมันเส้นสะอาด ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวในช่วงอายุ และระยะเวลาที่เหมาะสม

3) **พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกมันสำปะหลังอยู่ ควรส่งเสริมและสร้างความรู้ความเข้าใจในการไถระเบิดดินดาน ให้เกษตรกรมีวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหามาให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตอาหารเพื่อบริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map) จัดหาตลาดให้กับเกษตรกรที่มีการปรับเปลี่ยนการผลิต โดยอาจเริ่มจากตลาดชุมชน

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง** แต่เกษตรกรหันมาปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น ข้าว อ้อยโรงงาน ปาล์มน้ำมัน เป็นต้น ควรสร้างความเข้าใจให้กับเกษตรกรในการบริหารจัดการพื้นที่ และการปรับปรุงบำรุงดินไม่ให้เสื่อมโทรม

4.3 อ้อยโรงงาน

1) **พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกอ้อยโรงงานอยู่ มีเนื้อที่ 2 ไร่ มีพื้นที่ปลูกในเขตอำเภอเลิงนกทา ทั้งนี้ ตามแผนยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2560 - 2564 มียุทธศาสตร์ ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัย การบริหารจัดการ และการเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตอุตสาหกรรม อ้อยน้ำตาลทราย และ อุตสาหกรรม เน้นให้มีการเพิ่มผลผลิตอ้อยโรงงานในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง แต่เน้นการลดต้นทุนผลผลิต ส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์แบบคุณภาพสูง มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตโดยการรณรงค์ลดการเผาต่อชั่ง เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดปัญหาภาวะโลกร้อน ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคิดค้นเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยว โดยใช้เครื่องจักรเพื่อลดปัญหาแรงงาน พร้อมส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มและเข้าร่วมโครงการ เกษตรแปลงใหญ่ จัดหาปัจจัยการผลิตให้กับเกษตรกร และอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรที่มีการปรับปรุงบำรุงดิน โดยลดต้นทุนการผลิต ส่งเสริมให้มีการปลูกอ้อยโรงงานที่มีสายพันธุ์ต้านทานโรค สร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจให้กับเกษตรกรที่มีพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง ในการปลูก อ้อยโรงงาน เพื่อแก้ไขปัญหาการปรับเปลี่ยนพื้นที่

2) **พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูก อ้อยโรงงานอยู่ มีเนื้อที่ 100,100 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเลิงนกทา อำเภอไทยเจริญ และอำเภอกุดชุม เกษตรกรยังคงปลูกอ้อยโรงงานได้ผลดี จึงต้องพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ให้มากขึ้น ในเรื่องของ คุณภาพดิน และการบริหารจัดการน้ำ ให้มีเพียงพอและเหมาะสมต่อการเพาะปลูก สร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับเกษตรกรในการจัดการพื้นที่ การปลูก การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว ส่งเสริม การเพิ่มมูลค่าของเสียจากโรงงานน้ำตาล และการนำของเสียจากโรงงานน้ำตาลไปใช้ในการปรับปรุง บำรุงดินในไร้อ้อย เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนให้แก่เกษตรกรชาวไร่ โดยไม่มีผลเสียต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และชุมชนชาวไร้อ้อย

3) **พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกร ยังคงใช้ที่ดินปลูกอ้อยโรงงานอยู่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ เป็นต้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่ให้ ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตพืชผักบริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการ ปรับเปลี่ยนการผลิต (Zoning by Agri-Map) เป็นต้น รวมทั้งการจัดหาตลาดให้กับเกษตรกรในการปลูกพืชผักทดแทน โดยอาจเริ่มจากตลาดชุมชน

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกอ้อยโรงงาน** แต่เกษตรกรหันมา ปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น ข้าว มันสำปะหลัง โดยควรสร้างความเข้าใจให้กับเกษตรกรในการบริหาร จัดการพื้นที่ และการปรับปรุงบำรุงดินไม่ให้เสื่อมโทรม หากเกษตรกรต้องการกลับมาใช้พื้นที่ปลูก อ้อยโรงงานเหมือนเดิม จะได้ไม่ต้องมีต้นทุนการผลิตสูงในการปรับปรุงบำรุงดิน

4.4 ยางพารา

1) **พื้นที่ปลูกยางพาราที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกยางพาราอยู่ มีเนื้อที่ 88,526 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเลิงนกทา อำเภอภูคุดชุม และอำเภอเมืองยโสธร เกษตรกรยังคงปลูกยางพาราได้ดี จึงควรสนับสนุนให้เพิ่มผลผลิตยางพารา โดยเน้นการจัดการที่เหมาะสมในเรื่องต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับพื้นที่เหมาะสมสูง โดยเฉพาะการปรับปรุงบำรุงดิน เน้นการพัฒนาการตลาดในพื้นที่ เช่น จัดตั้งจุดรับซื้อ โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ ที่มีความเหมาะสมปานกลางให้มากขึ้น ส่งเสริมให้มีการโค่นยางพาราที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปี และปลูกยางพาราทดแทนในพื้นที่เดิม เช่นกันกับพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสูง พัฒนาตลาดและช่องทางจัดจำหน่ายให้มากขึ้น โดยเน้นการแปรรูปยาง หรือไม้ยางพาราเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจเน้นจากชุมชนที่เข้มแข็งเป็นพื้นที่ต้นแบบ

2) **พื้นที่ปลูกยางพาราในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกยางพาราอยู่ พื้นที่ดังกล่าวอาจส่งเสริมให้มีการโค่นยางพาราที่มีอายุตั้งแต่ 25 ปี และหาพืชอื่นทดแทน เช่น ส่งเสริมให้ปลูกไม้ผล มะพร้าว ไม้หว้าน ไม้สาปะหลัง ยาสูบ แตงโม พืชไร่ และพืชผักต่าง ๆ ทดแทน ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่เลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่ผลิตพืชผักบริโภคในครัวเรือน หรือเข้าโครงการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri-Map)

3) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกยางพารา** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกยางพารา พบว่า เกษตรกรปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น ข้าว อ้อยโรงงาน ปาล์มน้ำมัน ควรเน้นให้เกษตรกรปลูกพืชดังกล่าวต่อไป เนื่องจากปัจจุบันตามมาตรการยุทธศาสตร์ยางพารา เน้นการลดพื้นที่การปลูกยางพาราอยู่แล้ว ฉะนั้นควรสร้างความตระหนักให้เกษตรกร เน้นการทำ การเกษตรแบบผสมผสาน หรือการเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ หรือวนเกษตร เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่ามากที่สุดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2563. ข้อมูลสถิติประชากร. (ไฟล์ข้อมูล)
- กรมการปกครอง. 2564. แนวเขตการปกครองจังหวัด อำเภอบ้านลาด. (ไฟล์ข้อมูล)
- กรมชลประทาน. 2564. พื้นที่ชลประทาน พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2562. การใช้ที่ดินจังหวัดยโสธร พ.ศ. 2562. (ไฟล์ข้อมูล).
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2563. ข้อมูลทะเบียนเกษตรกร พ.ศ. 2563. (ไฟล์ข้อมูล).
- สำนักงานจังหวัดยโสธร. 2564. แผนพัฒนาจังหวัดยโสธร (พ.ศ. 2566 – 2570). (ไฟล์ข้อมูล).
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2564. ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).

ภาคผนวก

ตารางผนวกที่ 1 ข้อมูลตำบลจำแนกรายอำเภอ จังหวัดยโสธร

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล	ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
1	กุฉินท	กำแมด	29	ทรายมูล (ต่อ)	ทรายมูล
2		กุฉินท	30		นาเวียง
3		ค้ำน้ำสร้าง	31		ไผ่
4		นาโสี	32	ไทยเจริญ	คำเตย
5		โนนเปือย	33		คำไผ่
6		โพนงาม	34		ไทยเจริญ
7		หนองฮี	35		น้ำคำ
8		หนองแหน	36		ส้มผ่อ
9		ห้วยแก้ง	37	ป่าดัว	กระจาย
10	ค้อวัง	กุดน้ำใส	38		โคกนาโก
11		ค้อวัง	39		เชียงเพ็ง
12		น้ำอ้อม	40		โพธิ์ไทร
13		ฟ้าห่วน	41		ศรีฐาน
14	คำเขื่อนแก้ว	กุดกง	42	มหาชนะชัย	คูเมือง
15		กู่จาน	43		โนนทราย
16		แคนน้อย	44		บากเรือ
17		ดงแคนใหญ่	45		บึงแก
18		ดงเจริญ	46		ฝือฮี
19		ทุ่งมน	47		พระเสาร์
20		นาแก	48		ฟ้าหยาด
21		นาคำ	49		ม่วง
22		โพนทัน	50		สงยาง
23		ย่อ	51		หัวเมือง
24		ลุมพุก	52	เมืองยโสธร	ขันโตใหญ่
25		สงเปือย	53		ขุมเงิน
26		เหล่าไฮ	54		เชียงคำ
27	ทรายมูล	ดงมะไฟ	55		ค้อเหนือ
28		คูลาด	56		คูทุ่ง

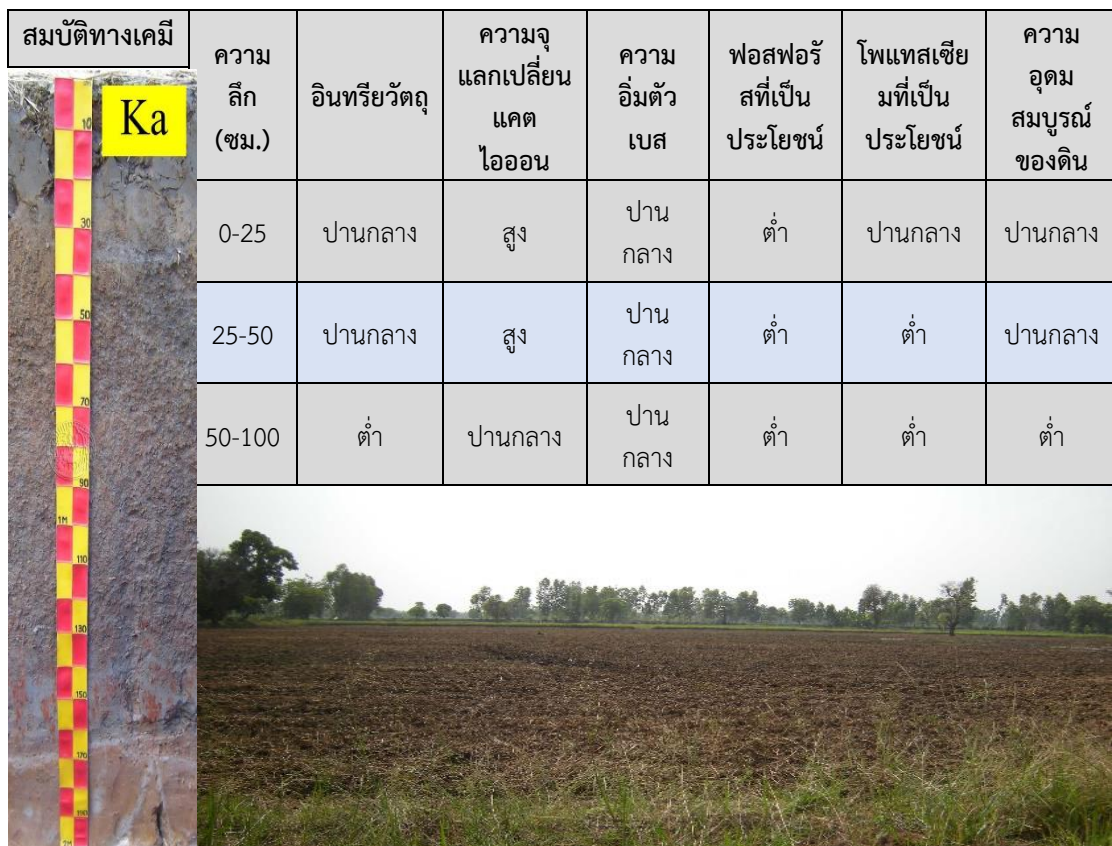
ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
57	เมืองยโสธร (ต่อ)	เด็ด
58		ตาดทอง
59		ทุ่งแต้
60		ทุ่งนางโอย
61		นาสะไมย์
62		น้ำคำใหญ่
63		ในเมือง
64		สำราญ
65		สิงห์
66		หนองคู
67		หนองเป็ด
68		หนองเรือ
69		หนองหิน

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
70	เลิงนกทา	กุดเชียงหมี
71		กุดแห่
72		โคกสำราญ
73		บุงค้ำ
74		ศรีแก้ว
75		สร้างมิ่ง
76		สวาท
77		สามแยก
78		สามัคคี
79		ห้องแซง
รวม	9	79

ที่มา: กรมการปกครอง, 2556

ชุดดิน	กันทรวิชัย	Series Ka	กลุ่มชุดดินที่ 4
สภาพพื้นที่	ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 0-1 %		
ภูมิสัณฐาน	ที่ราบน้ำท่วมถึง		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ค่อนข้างเร็วถึงเร็ว		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ช้า	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน	ช้า
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึก เนื้อดินเป็นดินเหนียวตลอด หน้าดินมีสีเทาเข้มหรือน้ำตาลปนเทาเข้ม ดินล่างมีสีน้ำตาล น้ำตาลปนเทาหรือเทา พบจุดประสีน้ำตาลแก่ น้ำตาลปนเหลือง น้ำตาลปนแดงหรือแดงปนเหลืองตลอดหน้าตัดดิน พบชั้นศิลาแลงอ่อน (plinthite) ประมาณ 2 - 20 เปอร์เซ็นต์ ในฤดูแล้งหน้าดินจะแตกกระแหงกว้างและลึกพบรอยไถล ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดปานกลาง (pH 5.5 - 6.0) ตลอดหน้าตัดดิน		
ข้อจำกัด	มีน้ำท่วมขังนานในฤดูฝน เป็นดินเหนียวจัด สมบัติทางกายภาพของดินไม่ดี		
ข้อเสนอแนะ	ทำนา ควรไถพรวนในช่วงที่ดินมีความชื้นเหมาะสม ควรใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสดและปุ๋ยเคมี เพื่อปรับปรุงสมบัติทางกายภาพและทางเคมีของดินให้ดีขึ้น		

ภาพที่ 1 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินกันทรวิชัย

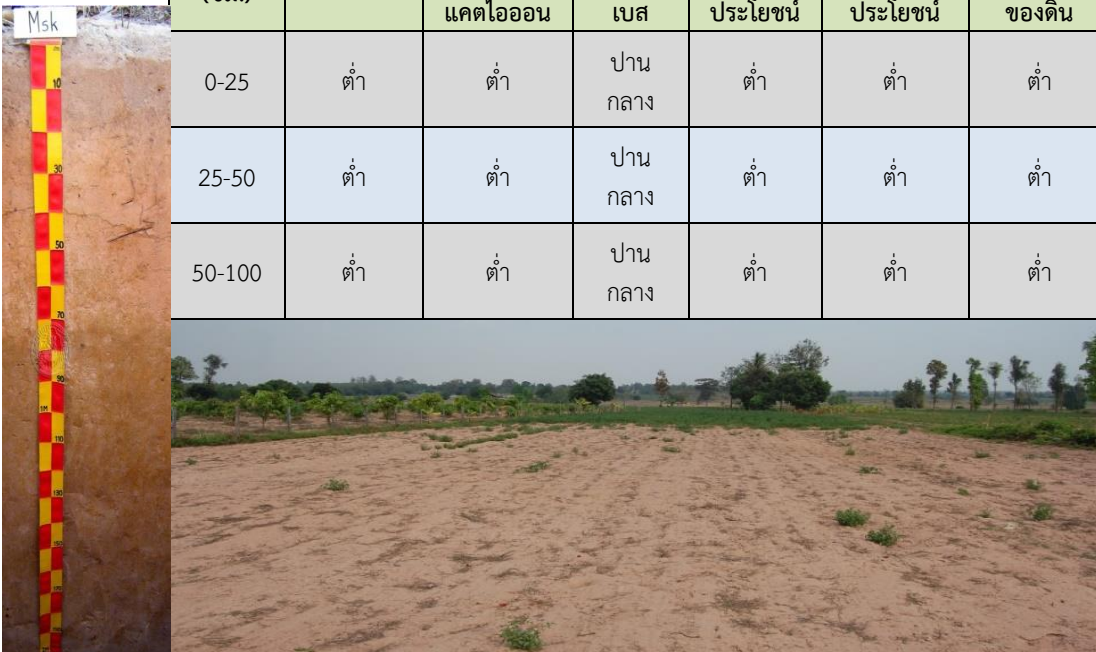
ชุดดิน	ธวัชบุรี	Series Th	กลุ่มชุดดินที่ 7
สภาพพื้นที่	ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 0-2 %		
ภูมิสัณฐาน	ตะพักลำน้ำ		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ค่อนข้างเลว		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ช้า	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ช้า	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกมาก เนื้อดินบนเป็นดินร่วนหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง สีน้ำตาล น้ำตาลอ่อน หรือน้ำตาลปนเทา ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงกรดปานกลาง (pH 5.0 - 6.0) ดินล่างมีเนื้อดินเป็นดินเหนียวหรือดินเหนียวปนทรายแป้ง สีน้ำตาลอ่อน เทาปนชมพู หรือเทา และพบศิลาแลงอ่อน (plinthite) ปริมาณ 5 - 50 เปอร์เซ็นต์ ภายในความลึก 150 เซนติเมตร ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงด่างปานกลาง (pH 6.0 - 8.0) มีจุดประสีน้ำตาลแก่ แดงหรือแดงปนเหลือง ตลอดชั้นดิน		
ข้อจำกัด	ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ มีอินทรีย์วัตถุต่ำ มักมีน้ำท่วมขังในฤดูฝน		
ข้อเสนอแนะ	เหมาะสำหรับการทำนา ควรปรับปรุงบำรุงดินอยู่เสมอโดยเพิ่มอินทรีย์วัตถุ และใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความอึดตัว เบส	ฟอสฟอรัส ที่เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ปาน กลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ปาน กลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ปาน กลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
							

ภาพที่ 2 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินธวัชบุรี

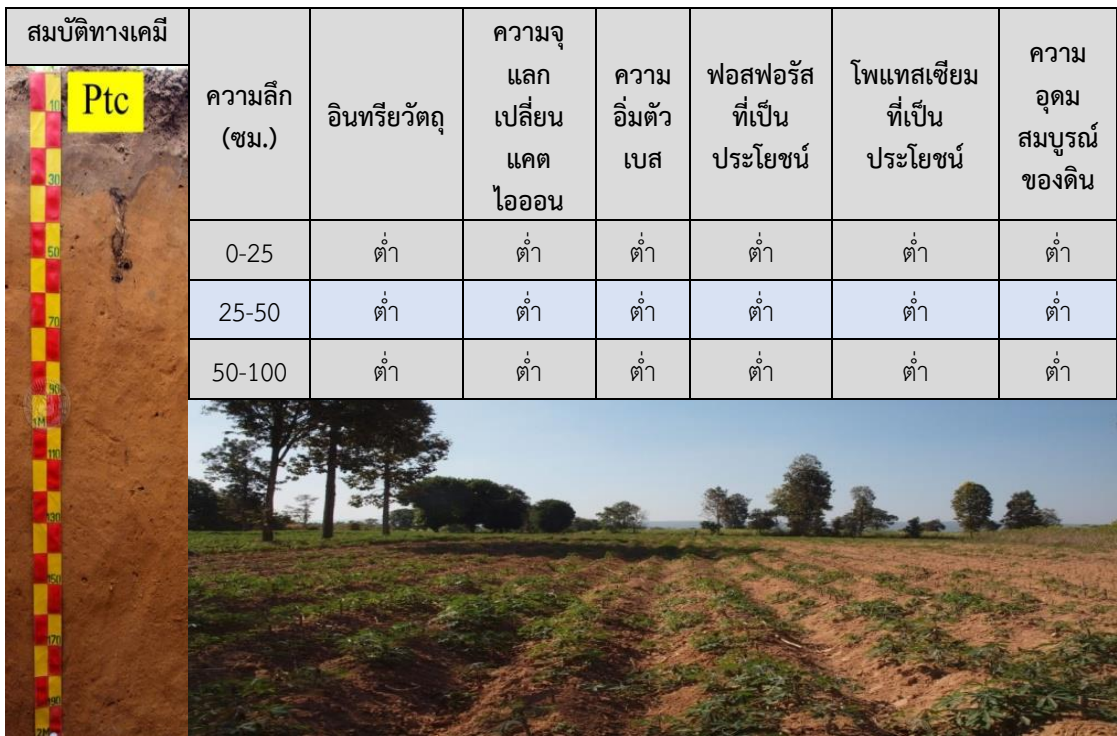
ชุดดิน	มหาสารคาม	Series Msk	กลุ่มชุดดินที่ 41
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความลาดชัน 1-5 %		
ภูมิสัณฐาน	พื้นที่เกือบราบหรือที่เกือบราบ (peneplain)		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไม่ไกลนัก ของหินตะกอนเนื้อหยาบพวกหินทราย		
การระบายน้ำ	ดีปานกลาง		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลางถึงเร็ว	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลาง	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกรากมาก ดินบนเป็นทรายปนดินร่วนหรือทราย สีน้ำตาลปนเทา ถัดลงไปเป็นทรายปนดินร่วน สีน้ำตาล น้ำตาลปนเหลืองหรือน้ำตาลปนแดง จะมีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วนเหนียวปนทรายในระหว่างความลึก 50 - 100 เซนติเมตร และพบจุดประสีน้ำตาลแก่หรือเหลืองปนแดงภายในความลึก 100 เซนติเมตรจากผิวดิน ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.0 - 6.5) ในดินบน และเป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง (pH 5.0 - 7.0) ในดินล่าง		
ข้อจำกัด	ดินเป็นทรายจัด มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ พีซมิกแสดงอาการขาดน้ำอย่างเห็นได้ชัดเจนในช่วงฝนแล้ง และเสี่ยงต่อการเกิดการชะล้างพังทลาย		
ข้อเสนอแนะ	เพิ่มอินทรีย์วัตถุเพื่อปรับปรุงสมบัติทางกายภาพของดินให้ดีขึ้น ปลูกพืชทนแล้ง เช่น อ้อย มันสำปะหลัง		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อิ่มตัว เบส	ฟอสฟอรัส ที่เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
Msk	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ปาน กลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ปาน กลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ปาน กลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 3 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินมหาสารคาม

ชุดดิน	ปักธงชัย	Series Ptc	กลุ่มชุดดินที่ 40
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนชัน มีความลาดชัน 1-20 %		
ภูมิสัณฐาน	พื้นที่เกือบราบหรือที่เกือบราบ (peneplain)		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไม่ไกลนักของหินตะกอนเนื้อหยาบพวกหินทราย		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลาง	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลาง	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกมาก ดินบนเป็นทรายปนดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย สีน้ำตาล น้ำตาลเข้ม ดินล่างเป็นดินร่วนปนทราย สีน้ำตาล น้ำตาลปนเหลือง น้ำตาลปนแดง หรือแดงปนเหลือง อาจพบจุดประสีน้ำตาลแก่หรือสีเหลืองปนแดง ปริมาณเล็กน้อย ภายในความลึก 100 เซนติเมตร ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.0 - 6.5) ในดินบนและเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด (pH 4.5 - 5.5) ในดินล่าง		
ข้อจำกัด	ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ พื้นที่มีความลาดชันสูง		
ข้อเสนอแนะ	ควรมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ และจัดระบบการปลูกพืชที่เหมาะสม ปรับปรุงบำรุงดินอยู่เสมอโดยเพิ่มอินทรีย์วัตถุ และใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น		

ภาพที่ 4 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินปักธงชัย

ชุดดิน	ภูพาน	Series Pu	กลุ่มชุดดินที่ 40
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงเนินเขา มีความลาดชัน 1-35 %		
ภูมิสัณฐาน	ลานตะพัก เขิงเขา เนินเขา หรือบริเวณพื้นที่เหลือค้างจากการกัดกร่อน		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไม่ไกลนักของหินทราย		
การระบายน้ำ	ดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลางถึงเร็ว		
ลักษณะสมบัติของดิน	<p>การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลาง</p> <p>เป็นดินลึกมาก ดินบนเป็นทรายปนดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย สีน้ำตาลหรือน้ำตาลเข้ม ดินล่างเป็นดินร่วนปนทราย สีน้ำตาล น้ำตาลปนเหลือง น้ำตาลปนแดง หรือแดงปนเหลือง อาจพบจุดประสีน้ำตาลแก่หรือเหลืองปนแดงปริมาณเล็กน้อย อาจพบลูกรังปริมาณเล็กน้อยร่วมกับเศษหินทราย</p> <p>ในหน้าตัดดิน ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงกรดเล็กน้อย (pH 5.0 - 6.5) ในดินบน และกรดจัดมากถึงกรดจัด (pH 4.5 - 5.5) ในดินล่าง มักพบก้อนหินทรายลอยอยู่บนผิวดิน</p>		
ข้อจำกัด	ควรมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ และจัดระบบการปลูกพืชที่เหมาะสม ปรับปรุงบำรุงดินอยู่เสมอโดยเพิ่มอินทรีย์วัตถุ และใช้ปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อิ่มตัว เบส	ฟอสฟอรัส ที่เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความ อุดม สมบูรณ์ ของดิน
		0-25	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 5 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินภูพาน

ตารางผนวกที่ 2 พื้นที่ชลประทานจังหวัดยโสธรจำแนกรายอำเภอ ตำบล

อำเภอ	เนื้อที่ (ไร่)	ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
ค้อวัง	9,916.27	น้ำอ้อม	9,916.27
ไทยเจริญ	354.59	คำเตย	354.59
มหาชนะชัย	63,104.42	คูเมือง	12,975.37
		บึงแก	7,751.41
		ผือฮี	2,399.08
		พระเสาร์	1,665.32
		ฟ้าหยาด	4,212.81
		ม่วง	12,603.77
		สงยาง	11,367.55
		หัวเมือง	10,129.11
		เลิงนกทา	31,586.59
โคกสำราญ	2,476.01		
บุงค้ำ	7,660.76		
ศรีแก้ว	5,245.57		
สามัคคี	12,499.48		
ห้องแซง	3,640.21		
รวม	104,961.88		

ที่มา: กรมชลประทาน, 2564

ตารางผนวกที่ 3 ระดับน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดยโสธร

หน่วย: ล้าน ลบ.ม

อ่างเก็บน้ำ	ประเภทอ่าง	อำเภอ	ตำบล	ระดับน้ำต่ำสุด	ระดับเก็บกัก
อ่างเก็บน้ำห้วยโพง	กลาง	เลิงนกทา	ศรีแก้ว	1.0	12.4
อ่างเก็บน้ำห้วยลิงโจน	กลาง	เลิงนกทา	ห้องแซง	0.4	21.0
อ่างเก็บน้ำห้วยสะแบก	กลาง	เลิงนกทา	บุงค้ำ	0.6	30.3
รวม				2.0	63.7

ที่มา: กรมชลประทาน, 2564

ตารางผนวกที่ 4 พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
กุดชุม	181,161	โพธิ์ไทร	5,124
กุดชุม	36,200	เชียงเพ็ง	3,415
หนองแหน	34,814	กระจาย	1,740
โพนงาม	30,160	มหาชนะชัย	8,467
ค่าน้ำสร้าง	24,384	สงยาง	4,409
หนองฮี	18,824	ฟ้าหยาด	1,459
โนนเปือย	18,801	หัวเมือง	1,072
ก้ามแมด	15,135	คูเมือง	896
นาไส้	2,725	พระเสาร์	508
ห้วยแก้ง	118	ผือสี	123
ค้อวัง	5,477	เมืองยโสธร	64,026
ฟ้าหวน	3,022	เดิด	12,358
ค้อวัง	2,127	ชั้นไคใหญ่	9,072
กุดน้ำใส	264	หนองหิน	7,968
น้ำอ้อม	64	หนองเป็ด	7,913
คำเขื่อนแก้ว	17,203	ทุ่งแต้	6,451
ดงเจริญ	5,453	คูทุ่ง	5,692
เหล่าไฮ	5,045	นาสะไมย์	5,118
ทุ่งมน	3,681	ทุ่งนางโอก	3,271
ลุมพุก	3,008	สำราญ	3,140
ภูจาน	16	น้ำคำใหญ่	2,190
ทรายมูล	44,625	ค้อเหนือ	853
ดงมะไฟ	13,264	เลิงนกทา	186,450
นาเวียง	11,215	บุงคำ	53,778
ทรายมูล	7,947	ห้องแซง	38,724
ไผ่	6,878	ศรีแก้ว	37,498
คูลาด	5,321	กุดแห่	17,125
ไทยเจริญ	34,062	สามแยก	13,231
ไทยเจริญ	14,599	กุดเชียงหมี	9,338
สัมผ้อ	8,958	สามัคคี	6,926
น้ำคำ	5,569	สวาท	5,767
คำเตย	3,871	โคกสำราญ	3,231
คำไผ่	1,065	สร้างมิ่ง	832
ป่าดัว	41,208	รวม	582,679
โคกนาโก	30,929		

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th/>, 2564

ตารางผนวกที่ 5 กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จังหวัดยโสธร

ลำดับ	กิจกรรมการเกษตร	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่ (ไร่)
1	ข้าวนาปี	101,045	1,356,493
2	มันสำปะหลังโรงงาน	12,074	104,517
3	ข้าวนาปรัง	4,630	46,468
4	ยางพารา	3,547	32,963
5	อ้อยโรงงาน	543	6,549
6	ปาล์มน้ำมัน	503	4,104
7	ปอเทือง	476	4,080
8	ถั่วพรี	224	1,419
9	ยูคาลิปตัส	166	1,232
10	แตงโมเนื้อ	254	936
11	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	160	696
12	หญ้าเลี้ยงสัตว์	179	653
13	ถั่วเขียวผิวมัน	84	569

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563

ตารางผนวกที่ 6 ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร จังหวัดยโสธร

ลำดับ	ชนิด	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ
1	กระเจี๊ยบแดง	3	30	คำเขื่อนแก้ว
2	กฤษณา	2	9	คำเขื่อนแก้ว
3	สมุนไพรอื่นๆ	2	4	คำเขื่อนแก้ว เลิงนกทา
รวม		7	43	

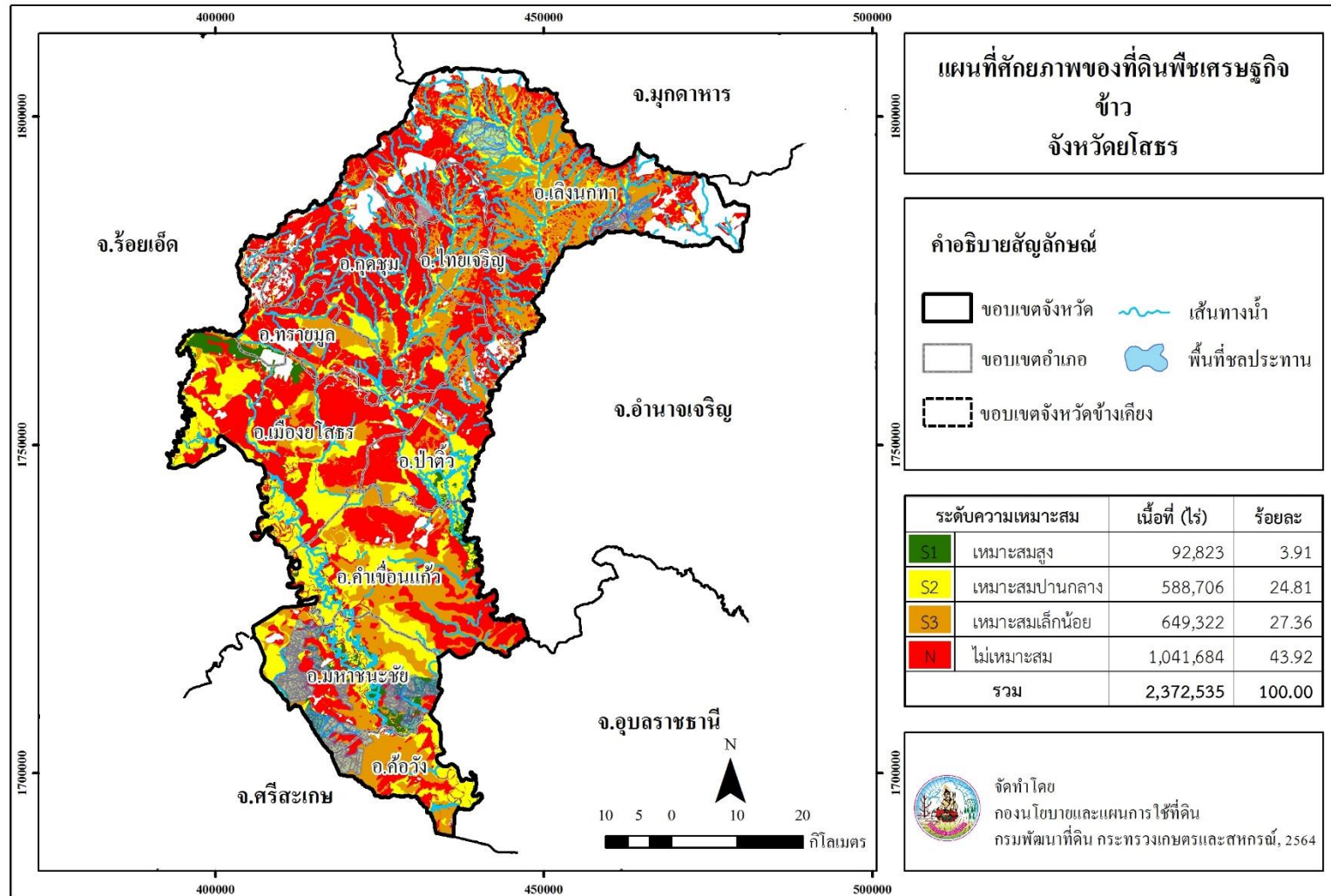
ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564

ตารางผนวกที่ 7 โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตร จังหวัดยโสธร

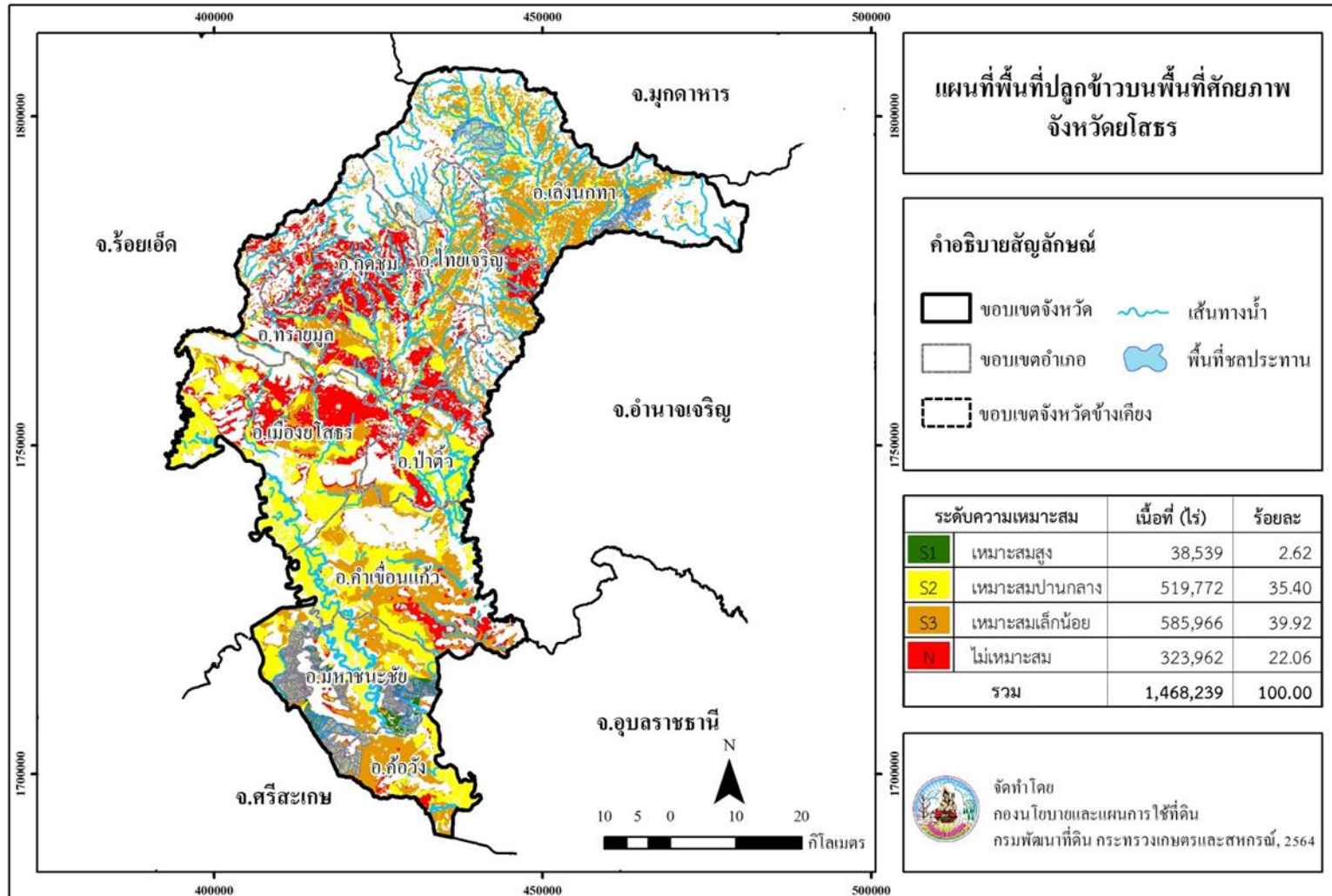
โรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อ และสหกรณ์การเกษตร	จำนวน (แห่ง)	โรงงานด้านเกษตร	จำนวน (แห่ง)
สหกรณ์การเกษตร	52	โรงงานด้านการเกษตรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	31
โรงงานผลิตมันเส้น	2	โรงสีขนาดใหญ่/ขายส่ง	2
โรงงานผลิตยางแผ่น	1	โรงสีขนาดกลาง	3
		โรงสีขนาดกลาง/ขายส่ง	5
		โรงสีขนาดเล็ก	3
		โรงสีขนาดเล็ก/ขายส่ง	7
รวม	55	รวม	51

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th/>, 2564

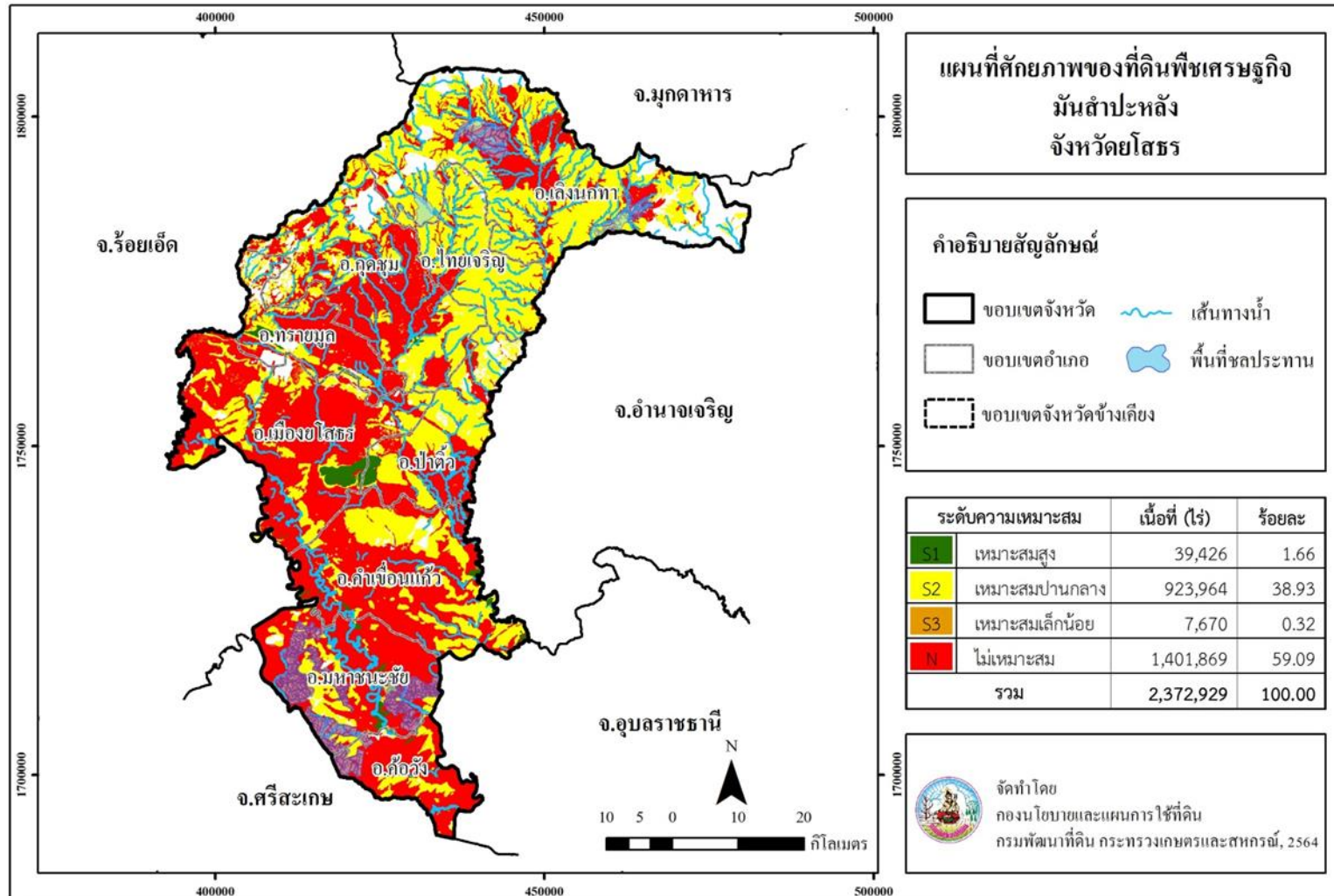

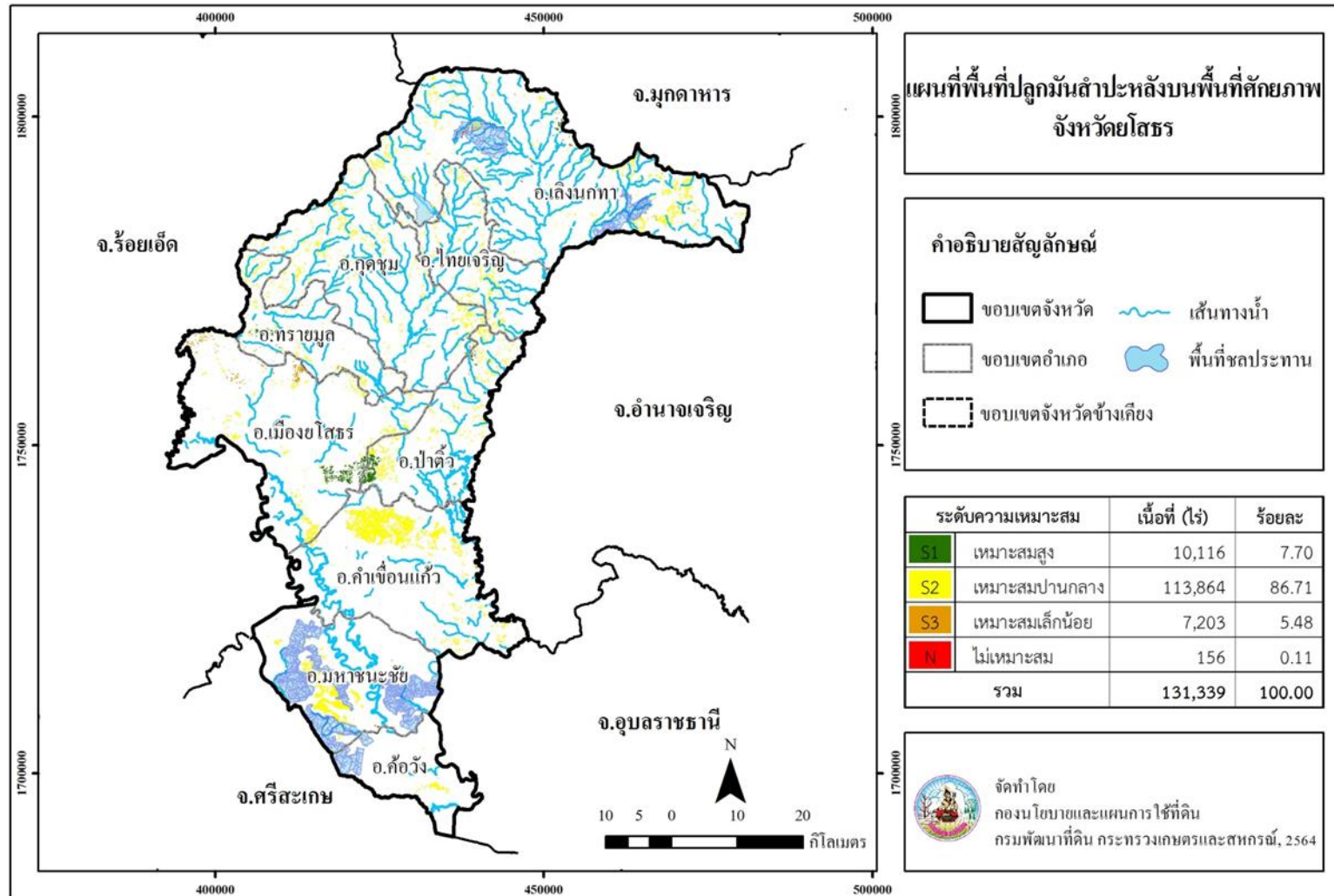
ภาพที่ 6 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดยโสธร

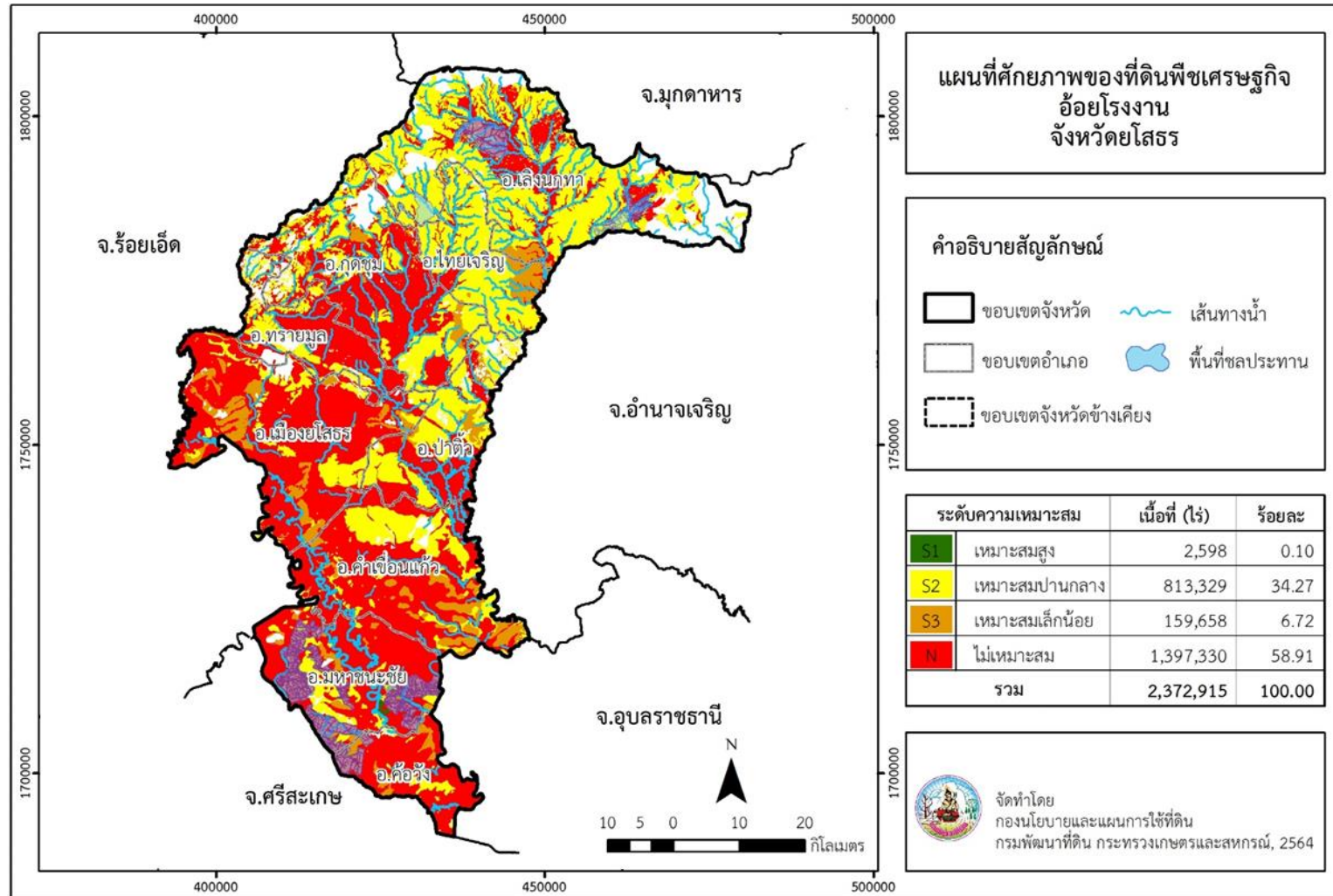
ภาพที่ 7 พื้นที่เพาะปลูกข้าวบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดสุโขทัย

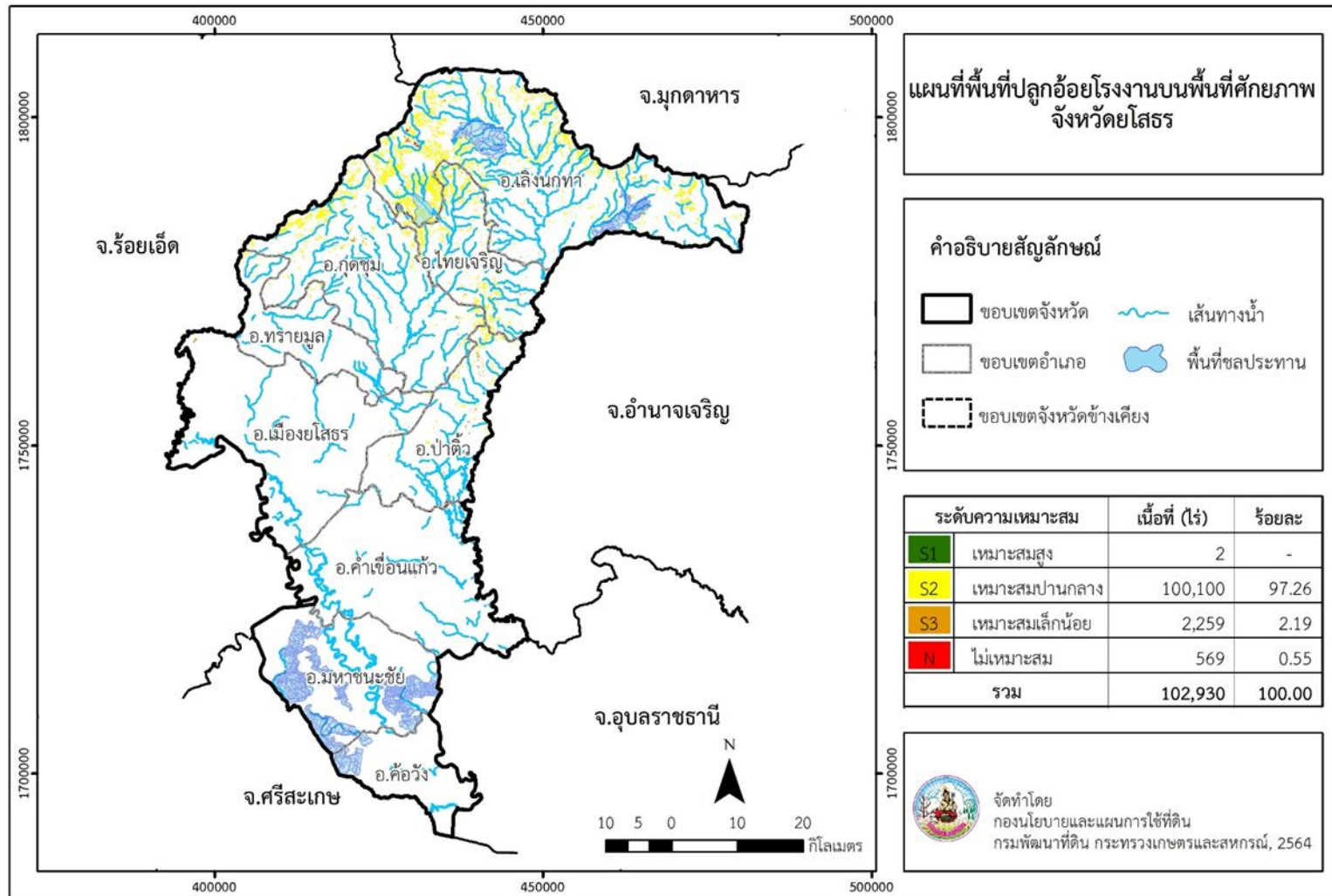
ภาพที่ 8 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจมันสำปะหลัง จังหวัดยโสธร

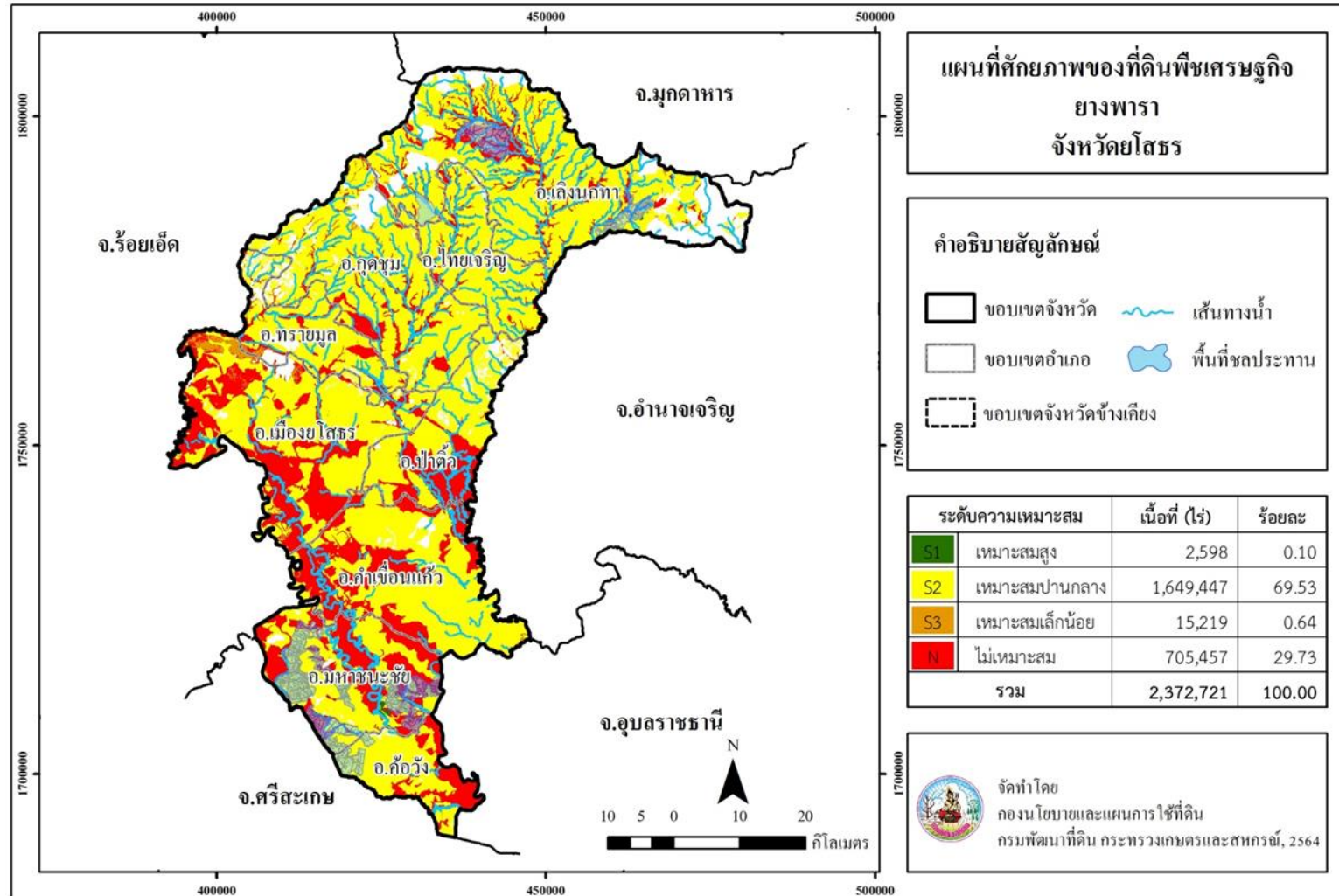
ภาพที่ 9 พื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดสุโขทัย

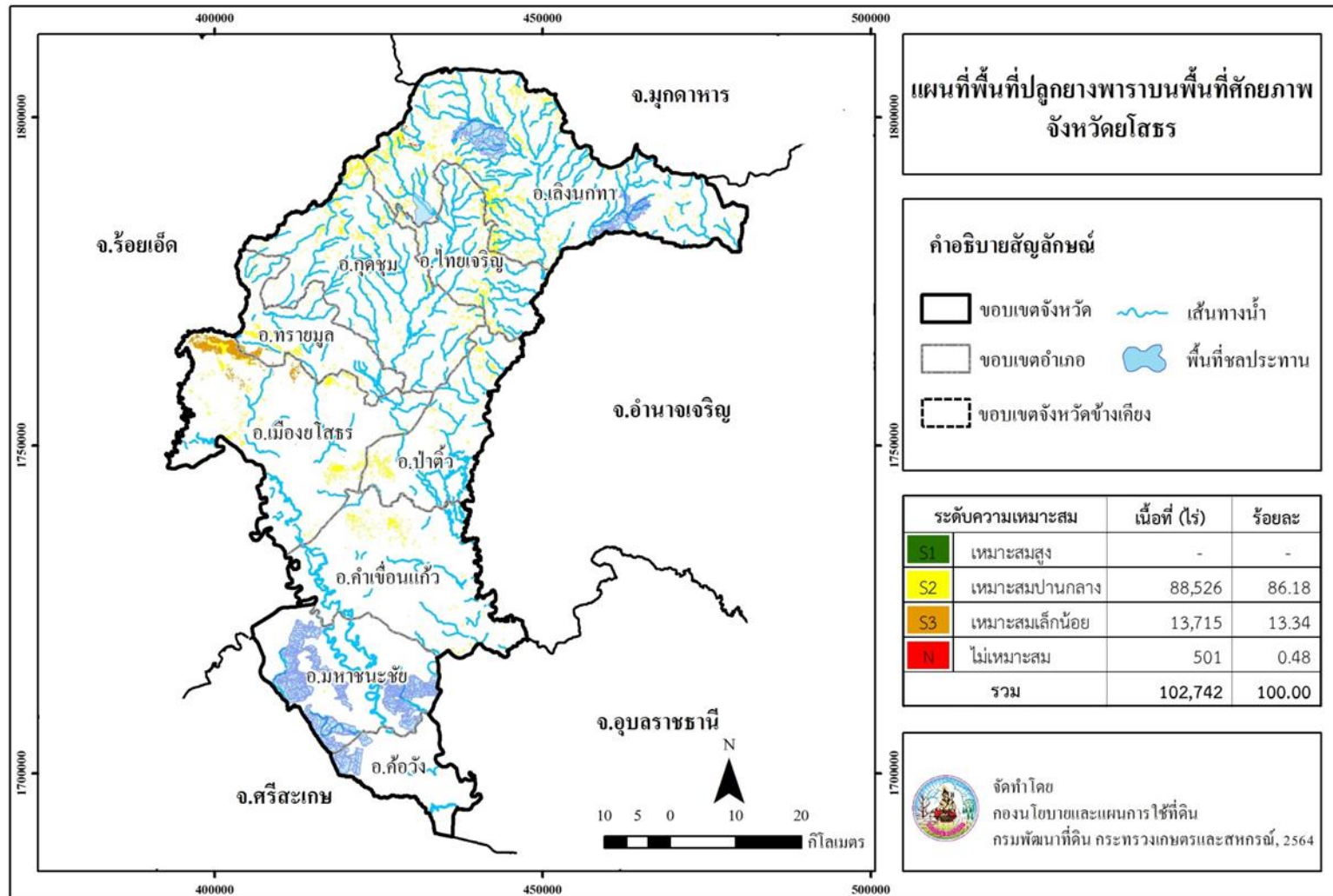
ภาพที่ 10 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจอ้อยโรงงาน จังหวัดยโสธร

ภาพที่ 11 พื้นที่เพาะปลูกอ้อยโรงงานบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดยโสธร

ภาพที่ 12 ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจยางพารา จังหวัดยโสธร

ภาพที่ 13 พื้นที่เพาะปลูกยางพาราบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดยโสธร

Land Development Department
2003/61 Phahonyothin Road.
Lard Yao, Chatuchuk, Bangkok 10900
Call Center : 1760
www.idd.go.th

DOWNLOAD